

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Bakalářská práce

2013

František Lakomý

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

František Lakomý

*Jak současné pobytové služby pomáhají k úspěšné
resocializaci osob bez přístřeší.*

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Mirka Nečasová Ph.D.

2013

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedl v seznamu literatury

V Olomouci, dne 10. Listopadu 2013

.....
František Lakomý

Na tomto místě bych rád poděkoval paní PhDr. Mirce Nečasové, Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce, cenné rady a připomínky, které mi při zpracování práce poskytla, a také za čas, který mi věnovala.

Obsah	Chyba! Záložka není definována.
1 Úvod.....	Chyba! Záložka není definována.
2 Od etiologie po současnou životní situaci na ubytovně.....	8
2.1 Pojem životní situace a sociální fungování	8
2.2 Od dětství po současnost	10
2.3 Příčiny bezdomovectví	12
2.4 Sociální inkluze	13
2.5 Cílová skupina OBP a zvolená forma ubytování.....	14
2.6 Vymezení pojmu postoj.....	15
3 Socializace a resocializace.....	17
3.1 Vymezení pojmu socializace	17
3.2 Činitelé ovlivňující socializaci	17
3.3 Sociální učení.....	19
3.4 Patologická socializace.....	21
3.5 Jednotlivé formy patologických činností OBP.....	22
3.6 Resocializace, jednotlivé roviny resocializace.	23
4 Význam a získávání sociálních dovedností na ubytovnách.....	25
4.1 Definice pojmu sociální dovednost	25
4.2 Indikátory sociálních dovedností.....	26
4.3 Životní styl OBP.....	27
4.4 Bariéry a předpoklady pro zapojení do společnosti.....	27
4.4.1 Bariéry sociálního začlenění	27
4.4.2 Předpoklady pro sociální začlenění.....	28
5 Popis ubytoven zařazených do výzkumu.....	31
6 Teorie k praktické části.....	33
6.1 Použitý výzkum	34
7 Výzkumná část- interpretace dat.....	36
7.1 Respondenti z ubytovny „A“	37
7.2 Respondenti z ubytovny „B“	47
8 Závěr	59
Literatura:.....	62
9 Přílohy: Přepis rozhovorů od respondentů z komerčních ubytoven.....	64

1 Úvod

Život každého z nás je provázen určitými proměnlivostmi. V některých životních fázích zvládneme požadavky prostředí bez problémů a v jiných naopak selháváme. Většina lidí se dokáže s vlastní nebo cizí pomocí vrátit do běžného života. Těm lidem, kteří tolik "štěstí" nemají, napomáhá stát a to v podobě sociální pomoci. Jeden z nástrojů této pomoci je zajištění ubytování. Ubytovaní je jedna ze základních potřeb člověka. Bez zajištění této potřeby není možné uskutečnit úspěšnou resocializaci. Podobně tuto potřebu popisuje i odborná literatura. V této práci se chci zabývat pouze jednou z forem ubytování a to ubytování na komerčních ubytovnách. Tato forma ubytování je nejvíce využívána osobami bez přístřeší (OBP). Pro přiblížení tohoto tématu krátce popíši jednotlivé stupně, kterými člověk prochází, pokud se dostane na ulici a je bez vlastního přístřeší. Na počátku jsou k dispozici noclehárny a azylové domy, (AD) poté lidé přechází na komerční ubytovny nebo sociální byty. Posledním stupněm je samostatné bydlení. Musíme si uvědomit, že následující pořadí není vždy realizované. V praxi se často setkávám se skutečností, že lidé přejdou okamžitě z ulice na ubytovnu. Pokud zůstaneme u výše uvedené posloupnosti, první dva stupně by měli člověku pomoci získat takové kompetence, které pomohou k samostatnému fungování. Jedná se o získání motivace, vůle a vytrvalosti řešit samostatně životní potíže. Jak je tento pojem „samostatného fungování“ reálný na třetím stupni, tedy na komerčních ubytovnách? Tímto tématem se chci zabývat v bakalářské práci. Cílem výzkumu této BP je najít odpověď na následující základní výzkumnou otázku **(ZVO): „Jaké vybrané vlivy působí na postoj OBP bydlících na ubytovně k resocializaci?“**. K této ZVO si stanovuji dílčí výzkumné otázky. Jaký vliv měla výchova a vzdělání na proces resocializace v souvislosti s ubytováním na komerční ubytovně? Pokud již lidé bydlí na ubytovnách, směřuje jejich pobyt ke zlepšení své životní situace? Kdo nebo co těmto lidem pomáhá? Jaké jsou bariéry resocializace? Kam až mohou reálně zajít v resocializaci, na co mají šanci?

Toto téma mě zaujalo také z jiného důvodu a ten mohu nazvat pojmem "ekonomický". Ve smyslu hospodárneho využití prostredků. Stát hradí nemalé prostředky na ubytování OBP. Tyto náklady jsou dané do výše normativních nákladů dle každé obce, například v Šumperku jde o částku do 4500,- Kč. Tato skutečnost

zaujala řadu majitelů různých hotelů, penzionů a restaurací, kteří mají v současné době malou obsazenost turistickou klientelou. Vzniká tak nový druh „jistého“ podnikání a to pronájem těchto prostor OBP, s cílem využít veškeré prostory (sušárny, prádelny) k maximalizaci zisku. Zdá se, že je spokojená i druhá strana (OBP), kterou nikdo "nenutí" ke změně životních návyků. Absence sociální práce a nezabývání se životní situací lidí žijících na ubytovnách tak může vést k zjednodušeným řešením, kterým je zajištění bydlení a výplata sociálních dávek. Dále se už nikdo nezabývá tím, jak člověk zvládá podmínky prostředí (na ubytovnách). Zda tento způsob života nevede k rozvoji nelegální práce a k nárůstu patologických jevů. Kdo pomáhá lidem, kteří trpí závislostmi nebo psychickými potížemi v uvědomění si svého handicapu a možnosti řešit je? Takový člověk není schopný zvládat požadavky prostředí a často selhává. Reakcí OBP na tento stav, je unik od reality k různým druhům závislostí, jehož důsledkem je snížení sebevědomí a ztráta smyslu života. Pokud stát vynakládá tyto nemalé prostředky na ubytování, považuji za důležité zjistit, zda jeden z vlivů, který působí na postoj OBP k resocializaci není právě klima uvnitř ubytovny. Konkrétně postoje spolubydlících a režim ubytovny. V širším pojetí se můžeme zabývat myšlenkou, zda současný model návazných pobytových služeb (komerční ubytovny) není jednou z bariér k úspěšné resocializaci. Zda je účelné financování této formy ubytování. Takto velké téma ale není předmětem této BP.

Celá práce je rozdělená do osmi kapitol. Z těchto osmi kapitol je pět teoretických, na které ve dvou kapitolách navazuje výzkum, poslední kapitolu tvoří závěr. Z prvních pěti teoretických kapitol stanovím výzkumné otázky. Teoretická část začíná od obecných pojmů a směřuje ke konkrétním.

Po úvodní části se v druhé kapitole věnuji vlivům, které působí na vznik bezdomovectví. Součástí této kapitoly je vysvětlení pojmu sociální fungování, působení vlivu rodinného prostředí na vznik bezdomovectví. V závěru této kapitoly popíšu charakteristiky osob využívajících komerční ubytovny a vymezím pojem postoj.

Kapitola tři, se zabývá procesem socializace a resocializace. Mimo vysvětlení těchto pojmů vyjmenuji činitele, které proces socializace ovlivňují. Nástrojem procesu socializace je sociální učení, kterému se v této kapitole také věnuji. K posledním pojmům, které jsou obsaženy v této části, patří patologická socializace a popis jednotlivých forem patologických činností.

Výsledkem úspěšného procesu socializace je člověk, který získal sociální dovednosti, umožňující mu správné sociální fungování. Těmito sociálními dovednostmi se zabývám v kapitole čtyři. Bezpochyby je také relevantní vzhledem k tématu BP popsat životní styl OBP a dále bariéry a předpoklady sociálního začlenění. Těmito pojmy končí kapitola čtyři.

V páté teoretické kapitole se čtenář dozví o komerčních ubytovnách, které byly zařazeny do výzkumu. Touto částí končí teoretická část, na kterou ve dvou kapitolách navazuje výzkum. V bakalářské práci jsem použil kvalitativní výzkum.

Na závěr úvodní části chci popsat využitelnost poznatků této BP. Trendem současné sociální práce je pomoci lidem zvládat požadavky prostředí, tak aby mohli samostatně fungovat. Podobně se sociální práce zabývá myšlenkou, zda nejsou bariéry i na straně prostředí, které brání úspěšnému zařazení člověka zpět do běžného života. Výstupy by mohly odpovědět právě na to, jaké vlivy působí na postoje OBP bydlí-li na komerční ubytovně. Které z těchto vlivů můžeme změnit tak, že pomohou úspěšné resocializaci? Výsledky výzkumu by měly naznačit možnosti práce s touto cílovou skupinou. A v širším smyslu, jaké systémové změny lze provést v návazných pobytových službách.

2 Od etiologie po současnou životní situaci na ubytovně

Pokud chceme zjistit schopnosti resocializace OBP, považuji za důležité pochopit minulou a současnou životní situaci těchto osob. V jednotlivých podkapitolách se snažím teoreticky popsat životní dráhu osob sociálně vyloučených. Nejdříve začnu od obecných pojmů, a to pojmem životní situace a konceptem sociálního fungování. V následující podkapitole navážu na předchozí část a věnuji se proměnným, které ovlivnili osudy OBP. Tuto podkapitolu jsem nazval „Od dětství po současnost“. Cílem této podkapitoly je popsat, jak rodina, vrstevníci, životní partneři ovlivnili OBP ke změně životního stylu. Tato podkapitola teoreticky popisuje vliv těchto proměnných na průběh životní dráhy od dětství po současnost. V následujícím textu chci poukázat na možnosti sociálního začlenění. Název další podkapitoly je sociální inkluze. V poslední podkapitole se zabývám charakteristikami osob žijících na ubytovnách. Pro popis charakteristik OBP žijících na ubytovnách využiji výzkumu z vlastní absolventské práce (AP).

2.1 Pojem životní situace a sociální fungování

K současným cílům sociální práce patří podpora sociálního fungování člověka. Základem této podpory je znalost životní situace. Poznat a pochopit osudy lidí před nástupem na ubytovnu, považuji za zásadní zdroj informací nejen o hodnotách, vztazích k jiným lidem ale také ke společnosti. Tyto informace jsou zásadní v procesu resocializace. Tento proces obsahuje oblast psychologickou, sociální, medicínskou, spirituální. Každá z těchto oblastí čerpá právě informace z popisu životní situace a konceptu sociálního fungování. Pojem resocializace je podrobněji rozebrán v podkapitole 4.4. Obecně lze říci, že je nutné zjistit, jak prožitá minulost ovlivnila plány do budoucna, které role člověk plní, v kterých selhává, jaké má současné plány. Pokud pochopíme životní situaci člověka, zjistíme také bariéry a předpoklady pro úspěšné sociální fungování. Než budeme znát odpovědi na tyto otázky, je nutné teoreticky popsat jednotlivé pojmy.

Autorkou konceptu sociálního fungování je H. M. Barlett. Tento koncept je vymezen jako interakce mezi požadavky prostředí a člověkem. Prostor klade na člověka určité nároky, které musí zvládat. Také lidé mají na prostředí určité požadavky podmiňující úspěšné fungování. Pokud jsou potíže na straně prostředí nebo lidí je to úkol pro sociálního pracovníka. Koncept sociálního fungování popisuje také Longres, jako schopnost zvládat očekávání vztahující se k jednotlivým rolím (Navrátil, P., 2001, s. 13)

Životní situace je více než jedincem interpretovaná realita. Tento pojem souvisí se schopností zvládat požadavky prostředí a plnit očekávání, které má prostředí na jedince. Tato skutečnost je označena pojmem sociální fungování. Koncept sociálního fungování se utváří v souvislosti s životním cyklem, s životním cyklem se mění také role. Často se stává, že člověk není schopný zvládat novou roli. V těchto situacích pomáhá člověku sociální pracovník. K jednotlivým životním etapám (cyklů) patří různé očekávání. Pokud tyto očekávání nejsou v rovnováze, může to znamenat počátek sociálního vyloučení. (Navrátil, P. 2003 s. 84-93)

Marek a kol (2012 s. 91- 102) se věnuje třem životním obdobím, která mají vliv na vznik bezdomovectví. Tyto životní etapy jsou následovně popsány:

1. Mladí lidé do 26 let: Vznik tohoto fenoménu ovlivňuje určitá nezodpovědnost mladých lidí. Lidé se v této životní etapě nechtějí přizpůsobit společenským pravidlům. Charakteristickým znakem tohoto období jsou konflikty s rodiči, experimenty s různými návykovými látkami, odchody z domova. Následkem je špatné zázemí s narušenými rodinnými vztahy, nedokončené vzdělání, drogová závislost, hepatitida.
2. Osoby v produktivním věku: Toto období může trvat až třicet roků. Lidé mohou „spadnout“ do pasti bezdomovectví v období krize středního věku, která je provázená rizikovým způsobem života. Důsledkem takového způsobu života jsou rozvody, ztráta zaměstnání a nakonec i bydlení, což je začátek sociálního vyloučení. Tato fáze je často provázená ztrátou sociálního statusu a také smyslu života.
3. Osoby v postproduktivním věku: K hlavním příčinám sociálního vyloučení patří krize rodiny a nedostatek finančních prostředků na úhradu nájemného. V této životní etapě se lidé často uzavírají do sebe a různě

reagují na přicházející stáří. Prevencí před sociálním vyloučením mohou být pobytové sociální služby, které akceptují nižší příjem.

2.2 Od dětství po současnost

Pokud chápeme resocializaci jako opětovné přijetí hodnot a norem společnosti, musíme nejdříve pochopit bariéry bránící úspěšné socializaci. Proto se v následujícím textu věnuji jednotlivým životním etapám v kontextu vlivu na socializaci a potažmo na vznik bezdomovectví. Stanovil jsem následující činitele: Rodina, škola a vzdělání, vrstevníci, období dospívání.

Rodina

Měla by být zdrojem podpory a pomoci, ale často bývá zdrojem potíží. Společným znakem mladých bezdomovců je neuspokojivé dětství, které má vliv na další vztahy s lidmi. Dalšími důsledky nefunkční rodiny je snížení sociálních dovedností a odolnost vůči zátěži. V takových rodinách rodiče selhávají v partnerství i rodičovství, příčinou potíží rodičů je alkohol, drogy nebo neúspěšná socializace. Děti se v těchto rodinách cítí přehlíženi, nechtěni, podceňeni a je zde zřejmý nezáměr rodičů o dítě. Hlavní roli ve zvládnutí takového rodinného prostředí mají příznivé genetické dispozice a opora například v prarodičích. Scénář těchto životních příběhů bývá velmi podobný. Za riskantním chováním dětí stojí negativní zkušenost a nedostatečná opora v rodině. Tyto negativní zkušenosti vedou k nežádoucím návykům, kterými jsou kriminalita v partě, návykové látky, necitlivost k druhým lidem. Toto chování může být také projevem nápodoby rodičovského chování. Negativní zážitky z dětství mohou přispívat k odchodu dětí na ulici. Dysfunkční rodiny mají přímý vliv na nezvládnutí procesu socializace. Děti jsou často neúspěšné ve škole mezi vrstevníky i ve svém následném životě. (Vágnerová, Csémy, Marek., 2013, s. 14-19)

Škola

Jedna z bariér sociálního začlenění je nízké vzdělání. Příčinou nízkého vzdělání můžeme vidět již v dětství, kdy je patrná nízká motivace, a neschopnost plnit si povinnosti. K úpadku zájmu o vzdělání jako určitou hodnotu dochází na konci základní školy a v době dospívání. K době dospívání patří vzdor k normám a hodnotám společnosti a to společně s nefunkční rodinou může mít vliv na další vzdělání. V době dospívání se mladý člověk cítí fyzicky i psychicky dospělý a často je ovlivněn

negativními vzory. Autoritu již nemají ani rodiče a ani vyučující. (Vágnerová, M., a kol. 2013, s. 45-46)

Vrstevníci a vztahy v období adolescence

Většina bezdomovců uvádí, že vztahy s vrstevníky měly extrémní charakter. Část uvádí, že byla třídní autoritou, druhá část se spíše považuje za skupinu outsiderů. Výsledkem obou skupin jsou sociálně adaptační problémy, za kterými se skrývá nepřijetí od ostatních vrstevníků. (Vágnerová, M., a kol. 2013, s. 51-53)

Období dospívání a dospělosti

Charakteristickým znakem mladých bezdomovců je určitá míra sociální nezakotvenosti, propad ve vzdělání a problémové chování. To vše má vliv na získání zaměstnání. Takto znevýhodnění mladí lidé se často setkávají s podobně handicapovanými mladými lidmi, kdy dochází k upevnění nežádoucího chování. Je zde patrná absence vytrvalosti, zodpovědnosti, akceptace norem nebo stanovení si nějakých cílů. Jejich životní styl směřuje k přežívání a laxnímu přístupu, což žádnou snahu nevyžaduje. S přijetím života bezdomovce souvisí maximalizace veškerého zjednodušení. Lidé postupně přehodnotí hodnoty, pravidla (vše je považováno za společné, tolerují se drobné krádeže). Jak jsem již popisoval v úvodu, za útěky na ulici často stojí ztráta jistoty a bezpečí, které jim neposkytl domov a neschopnost respektovat pravidla. Takový člověk má nízké kompetence v oblastech vlastní odpovědnosti, kdy není schopný předvídat následky. Důvody trvalého odchodu na ulici lze rozdělit do čtyř kategorií.

1. Nadměrné užívání alkoholu a drog, jehož důsledkem je ztráta zaměstnání a bydlení. K chování těchto lidí patří nespolehlivost a zadlužení.
2. Nepochota a neschopnost systematicky pracovat. Potíže vychází z jejich osobnosti, která se projevuje nezodpovědností a leností. Příčinou těchto potíží může být to, že rodiče takové chování tolerují.
3. Osoby s kombinací poruch chování a nepochotou pracovat. K projevům těchto lidí patří lenost spojená s delikventní činností. (krádeže, podvody). Tyto poruchy chování jsou způsobeny disociální poruchou osobnosti.
4. Duševní poruchy. Patří k nejméně vyskytovaným důvodům odchodu mladých lidí na ulici. Jedná se o schizofrenii, asociální poruchy. (Vágnerová, M., a kol. 2013, s. 59-60)

Rodičovství bezdomovců

Většinou se nejedná o plánovanou činnost, protože rodičovstvím bezdomovci ztrácejí svoji svobodu. Nízká odpovědnost, neschopnost plnit povinnosti stojí za nezvládnutím role rodiče. Většina mužů bezdomovců, neprojevuje zájem o dítě. Ženy často pod touto zkušeností na péči rezignují a dítě končí v náhradní péči. (Vágnerová, M., a kol. 2013, s. 124-126)

2.3 Příčiny bezdomovectví

Příčiny, které ovlivňují vznik tohoto fenoménu, můžeme rozdělit na objektivní a subjektivní.

Objektivní příčiny: Tyto příčiny jsou OBP neovlivnitelné. Jedná se o sociální politiku státu (sociální zabezpečení), sociální zákonodárství, bytovou politiku a celkovou ekonomickou situaci ve státě.

Subjektivní příčiny vychází z životní situace každého člověka. Některé předpoklady pro vznik bezdomovectví jsou již vrozené, jiné mohou lidé aktivně ovlivňovat. Tyto subjektivní příčiny lze rozdělit na osobnostní, materiální, vztahové a institucionální.

Osobnostní atributy: K těmto příčinám patří duševní poruchy, různé druhy závislostí, invalidita.

Materiální atributy: Vyznačují se například ztrátou zaměstnání, nízkými příjmy, ztrátou bydlení nebo nejistým bydlením.

Vztahové atributy: První indicie můžeme vidět již v dětském věku, kdy nastávají problémové vztahy mezi rodiči a dětmi nebo sourozenci. Do této skupiny patří také problémové chování rodičů, násilí v rodině, zneužívání dětí.

Institucionální atributy: Společným znakem je propuštění z různých typů institucí například věznic, ústavní péče, dětské domovy.

Podle těchto příčin je zřejmé, že závislost na alkoholu a jiných návykových látkách není příčinou bezdomovectví. Opačný názor zastává širší veřejnost, která vidí příčinu bezdomovectví právě v různých závislostech. (Hradečtí, V., I., 1996, s. 33–35)

Marek, J., a kol (2012, s. 16–20) uvádí, že vnímání příčin bezdomovectví se lišilo v souvislosti s časovým vývojem společnosti. Často byly tomuto fenoménu přisuzovány pouze objektivní příčiny (nezaměstnanost, bytová politika) nebo subjektivní příčiny vycházející z životní situace člověka. Dnešní pohled na vznik bezdomovectví je

většinou kombinací objektivních a subjektivních příčin. Jde jak o ztrátu určitých schopností člověka, tak i o selhání sociální politiky státu. Tito autoři popisují tři důvody, proč se lidé nezařadí do běžného života. Na počátku, je nutné zjistit minulost, která člověka dostala na ulici. Často se stává, že lidé zůstávají na ulici z jiných příčin, než byly ty původní. Důležité je zjistit, proč se člověk není schopen zařadit do běžného života. Z pohledu OBP se jedná o tři příčiny:

Primární příčiny: Jedná se o argumenty týkající se minulosti, která OBP dostala na ulici (rozvod, ztráta zaměstnání). Bezdomovci se často na tyto příčiny odvolávají, přestože je tato minulost již nikam neposouvá.

Sekundární příčiny: K těmto příčinám patří aktuální problémy. Psychický úpadek, ztráta motivace, změna hodnot. Tyto bariéry si bezdomovci hůře uvědomují a často argumentují primárními příčinami.

Terciární příčiny: Tyto příčiny zahrnují neschopnost najít určitý status ve společnosti, proto se vrací tam, kde mají určité místo, tedy na ulici.

2.4 Sociální inkluze

Hlavní důvod proč řešit otázku sociální inkluze, exkluze a potažmo sociálních nerovností je nebezpečí rozdělení společnosti. Stále častěji se ve společnosti vyskytuje názor, na osoby sociálně slabé, že si za svůj stav mohou sami, což narušuje sociální konsenzus. Ten následně ovlivňuje vztahy mezi etnickými skupinami, lidmi na okraji společnosti a majoritní společností. Celý koncept sociální exkluze a inkluze je spojován s pojmem sociální koheze. (Mareš, P., 2006 s. 15-16)

Pojem sociální koheze podle definice EU zdůrazňuje svobodu podnikání, rovných příležitostí, vzájemné podpory s využitím solidarity a redistribuce. **Proces sociální inkluze je chápán jako zajištění příležitostí a zdrojů důležitých pro účast na sociálním, ekonomickém a kulturním životě společnosti a dosažení životní úrovně běžné v dané společnosti.** V nejširším významu se jedná o občanství a participaci na právech a povinnostech společnosti. Sociální inkluze má tři základní dimenze: Politickou, ekonomickou a občanskou (Mareš, P., 2006 s. 21)

Evropská strategie chápe přístup na trh práce jako základ sociální inkluze, na který navazuje vztah člověka ke společnosti, zvýšení sebeúcty, sebevědomí a získání sociálního statusu. Ne všechny skupiny mají šanci touto cestou dojít k sociální inkluzi,

jedná se o osoby s nízkým vzděláním, etnické menšiny, osoby bez kvalifikace. Z tohoto důvodu je kladen důraz na další vzdělání. Důležité je uvědomění si toho, že pojmy sociální inkluze a exkluze nelze oddělit. Další oblastí sociální inkluze je mimo práce zajištění bydlení, které má vliv na zdraví člověka, mobilitu, vzdělání a pocit bezpečí. Co se týká bydlení, osoby jsou často vyloučeny do neatraktivních lokalit, což vede ke vzniku ghett. V takových lokalitách hledají lidé solidaritu mezi stejně znevýhodněnými občany. Na závěr chci zdůraznit mechanismy, kterými lze dosáhnout sociální koheze. Jedná se o existenci společných hodnot a standardů, které budou akceptovatelné pro většinovou společnost. Další podmínkou úspěšné koheze je schopnost společnosti žít v kulturní rozmanitosti. (Mareš, P., 2006 s. 24-28)

2.5 Cílová skupina OBP a zvolená forma ubytování

V této podkapitole využiji kvalitativního výzkumu z vlastní absolventské práce (AP), kdy jsem stanovil ZVO: Zda a jak se liší ve svých charakteristikách lidé bez domova, kteří využívají služby azylového domu, a ti, kteří tyto služby nevyužívají, případně využívali dříve? Pro téma této BP jsou relevantní pouze charakteristiky OBP, využívající výhradně komerční ubytovny. K těmto charakteristikám patří:

- Větší potřeba společných aktivit, kdy cílem není jen vzájemná pomoc a podpora, ale také patologické jevy.
- Nižší zájem o řešení zdravotního stavu.
- Nebilancování prožitého života. Tito lidé si uvědomují, že by jim bilancování přineslo pouze úzkosti.
- Nižší motivace ke změnám a plánům do budoucna. Což je způsobeno nedostatečným povědomím o návazných službách. (dobrovolnická činnost, JOB klub)
- Názor na pomoc ze strany sociálních služeb, je ovlivněna bezdomoveckou subkulturou, ve které se nachází. (Lakomý, F., 2013, s. 43)

Tuto část chci doplnit o nově vydanou publikaci Vágnerové, M., a kol (2013 s. 129-135), kdy autoři popisují, že sociální selhání souvisí především s osobnostními vlastnostmi lidí. Schopností přinutit se k systematické práci, rozvojem regulačních mechanismů, sebeovládání. Základem zvládnutí sociální adaptace je orientace ve

vlastních pocitech a prožitcích druhých lidí. OBP si často uvědomují změnu k horšímu, jejich únikem od reality je alkohol a drogy. Důsledkem takového úniku je lhostejnost k budoucnosti a ztráta motivace.

2.6 Vymezení pojmu postoj

V této části BP se chci věnovat vymezení pojmu postoj. Většina OBP žijících na ubytovnách zastává určitý postoj jak ke společnosti, tak i ke své životní situaci. V řadě případů se tento postoj projevuje jako určitá rezignace na změnu nebo nezájem o dění ve společnosti. Z tohoto důvodu považuji za důležité popsat, jak postoje vznikají a jak se v jednotlivých dimenzích (kognitivních, emocionálních, konativních) projevují, které proměnné je ovlivňují.

Postoje jsou ve většině případů indikátorem budoucího chování. Postoje jsou velmi složité a jsou složeny ze tří dimenzí, které vedou k celkovému postoji. Jedná se o kognitivní, emocionální a konativní dimenzi.

- Kognitivní dimenze- jedná se o názor, který má člověk o daném předmětu.
- Emocionální dimenze- je charakteristická tím, co člověk k danému předmětu cítí. Má souvislost s hodnotami člověka.
- Konativní a behaviorální dimenze jde o způsob chování.

Ke konceptu postojů se vztahují dva pojmy - názor a hodnoty. Názory jsou naše subjektivní výroky, o kterých si myslíme, že jsou správné. Postoj má složku hodnotící a vyjadřuje vztah k určité skutečnosti. Indikátorem takového postoje je emočně zabarvený jazyk v dialogu. Charakteristickým znakem pro postoj je souvislost s hodnotami. Zjednodušeně lze říci, že základem postojů jsou hodnoty. Hodnoty vyjadřují přesvědčení o tom, co je správné a co ne. Pomocí postojů vyjadřujeme vztah k sociální realitě a to třemi způsoby:

1. Hodnocením objektů: Tento vztah můžeme chápat jako reakci na okolí. Pokud nám někdo ublížil, zaujmeme k danému objektu negativní postoj. Tento postoj se při dalším setkání vyznačuje určitým způsobem reagování.
2. Sociálním přizpůsobením: Vyjadřujeme postoje na řadu sociálních významů například: Souhlasný postoj znamená posílení sociálních vztahů, zvýšení soudržnosti nebo příslušnosti k určité skupině.

3. Externalizace: Jedná se o propojení vnitřního prožívání s realitou. Člověk, který má nedostatek stabilních vztahů s ostatními lidmi, vyjadřuje skeptický názor například vůči manželství.

Vzájemná korelace mezi výše uvedenými způsoby může vysvětlit, proč jsou postoje tak odolné vůči změně. Dalším faktorem, který ovlivňuje trvalost našich postojů je skutečnost, že nové a náhlé změny mohou způsobit úzkost. To co usnadní akceptaci nových postojů je realizace některé z následujících podmínek.

- Změna se netýká zásadních záležitostí a tato změna je pozvolná.
- Osoba neprožívá vnitřní rušivé úzkosti.

Velký vliv na změnu postojů má také to, k jakým informacím máme přístup. Každý z nás má přirozenou touhu porozumět světu a konfrontovat svoje názory s názory jiných lidí. Z tohoto důvodu je důležité podporovat různorodost názorů. Důsledkem této podpory může být určitá názorová zralost. (Hayesová, N., 2009 s. 95-100)

Hayesová, N.,(2009 podle Ajzena a Fisbena, 1975 s. 101) popisuje Teorii postojů.

Vliv na naše postoje mají dva aspekty:

1. *Osobní postoje*: Jedná se o přesvědčení, jaké budou výsledky naší činnosti.
2. *Sociální tlak*: Vychází z vnějšího prostředí a ideologie. Pokud sociální tlak v podobě sociální skupiny, jejichž součástí je jedinec, přijme patologické jevy jako normu, tak přesvědčení o nevhodnosti těchto činností nestačí ke změně.

Z tohoto důvodu jsou osobní postoje a sociální tlak jako "spojené nádoby"

Pokud bych shrnul výše uvedený text, postoje člověka vychází z hodnot a názorů. Charakteristickým znakem je emočně zabarvený jazyk. Pomocí postojů hodnotíme okolí a to jak pozitivně, tak i negativně. Souhlasným postojem si upevňujeme postavení ve skupině a zlepšujeme sociální vztahy. Na posledním místě nám postoje umožňují propojení vnitřního prožívání se společností. Postoje lze měnit pouze postupně, proto si nelze stanovovat vysoké cíle se skupinou OBP. Druhou podmínkou pro změnu je určitá psychická pohoda.

3 Socializace a resocializace

Proces socializace je procesem celoživotním. V každé životní etapě musíme zvládat určité podmínky prostředí. Osvojujeme si nové chování nebo akceptujeme jiné společenské normy. Právě OBP často na normy společnosti a vlastní hodnoty rezignují. Změny hodnot a neakceptování společenských norem, mohou na ubytovnách vytvářet jistou vnitřní kulturu, která ovlivňuje úspěšný proces resocializace.

Z těchto důvodů chci nejdříve teoreticky popsat pojem socializace, následně vyjmenovat proměnné, které tento proces ovlivňují. V dalších podkapitolách popíši jednotlivé teorie sociálního učení a na závěr se věnuji pojmu resocializace.

3.1 Vymezení pojmu socializace

Pojem socializace můžeme vymežit jako seznámení se s kulturním prostředím a společenskými normami a následné přizpůsobení se těmto požadavkům. Výsledkem tohoto procesu je získání takového způsobu reagování, který člověku umožní bezproblémový život v dané společnosti. Celý proces socializace je ovlivněn:

- Procesem učení, kdy si člověk osvojuje obsah socializace.
- Regulačními procesy, kdy pomocí jednotlivých činitelů socializace (rodina, učitelé, vrstevnické skupiny, pracovní prostředí) směřují tento proces k požadovaným cílům socializace. (Výrost, J., Slaměník, I., 2008, s. 49-50)

3.2 Činitelé ovlivňující socializaci

Obecně lze mezi činitele socializace zařadit veškeré sociální skupiny, které dlouhodobě působí na jedince. K vybraným skupinám jsem zařadil rodinu, vrstevnické skupiny, učitele, pracovní kolektiv, prostředí a masmédiá.

Rodina, vrstevnické skupiny, učitelé

Teorie připoutání Johna Bowlbyho klade důraz na bezpečí v rodině. Toto bezpečí dítěti poskytují pečující osoby. Z těchto bezpečných pozic může dítě objevovat svět. Tuto teorii kriticky posuzuje Horrisová. Hlavní význam na proces socializace nemá pečující osoba, ale podle autorky vliv zkušeností dětí, se vztahy s vrstevníky (teorie

skupinové socializace). Horrisová klade důraz na formu učení, která je závislá na kontextu situace. Jinak se děti chovají doma, jiné chování je ve skupině mimo domov. V různých kontextech se přesto projevy chování ztotožňují. Chování ve vrstevnické skupině má následující znaky:

Přátelství, vstřícnost, nepřátelství k cizím mimo skupinu, soupeření o nový status ve skupině, hledání blízkých vztahů.

Tento výčet vychází ze sociální psychologie popisující vrstevnické skupiny, ale nelze jednoznačně prokázat vliv na osobnost dospělého. Teorie skupinové socializace snižuje význam pečující osoby. Dle Vandellové, která oponuje výzkum této teorie nelze brát v úvahu pouze vliv vrstevnické skupiny a opomíjet vztahy dítě- rodič, sourozenec, učitel, přítel. (Výrost, J., Slaměník, I., 2008, s. 50- 53)

Podobně popisuje význam pečující osoby Vágnerová, M. a kol (2013, s. 17), kdy raná zkušenost s jistým a spolehlivým člověkem má pozitivní vliv na rozvoj osobnosti člověka.

Práce a pracovní prostředí

Uvědomuji si, že se tato část nemusí zdát relevantní k cíli práce. Proto bych krátce vysvětlil důvody zařazení této podkapitoly. Pokud popíšeme pracovní prostředí (firemní kulturu) jako určitou náladu uvnitř organizace, můžeme také říci, že existuje podobná kultura i na komerčních ubytovnách. Jaký by měl být proces socializace pro nově příchozí do organizace – na ubytovny? Socializace v organizaci je spíše neformální proces, kdy dochází ke konsenzu mezi hodnotami pracovníka a hodnotami organizace. Lidé v organizaci poskytují nově příchozím nejen pozitivní reakce (povzbuzení), ale také ignoraci, či pokuty za chování, které je v rozporu s normami organizace. Nově příchozí čelí různým nejasnostem, proto by měli být seznámeni s plány, které je čekají v následujícím období. Nový člen má cítit pozitivní podporu. Taktéž pomáhá seznámení se se zkušenými lidmi, kteří mohou být jistým vzorem. (Výrost, J., Slaměník, I., 2008, s. 53)

Masová media

Výrost, J., Slaměník, I., (2008, s. 53-54) popisuje, jak ovlivňuje socializaci působení masmédií. Lidé jsou často ovlivněni řadou televizních programů, které se projevují v jejich životním stylu, dochází ke změně hodnot a společenských norem. Jedná se například o důležitost majetku, tolerance k rizikovému a agresivnímu chování.

Také Smékal V., (2002 s. 418-421) se věnuje podobným činitelům, které ovlivňují socializaci. Popisuje vliv prožitků z dětství na utváření osobnosti. Tyto proměnné můžeme získat ze spontánních odpovědí. Jedná se například o hodnoty, které rodina zdůrazňovala, přehnané pedantství nebo nedbalost, dále důraz na společné sdílení času. Již samotný styl výchovy vede k základní tvorbě osobnosti. Tu můžeme popsat jako vřelost versus chlad. Za vřelostí byla nástrojem výchovy láska, povolování, za chladem odmítání, zanedbávání. K dalším vlivům, které vedou ke zrání osobnosti, patří pokusy o sebevýchovu. Jestliže se dítě o tento způsob pokusilo, je důležité zjistit, jakými technikami a s jakým výsledkem tyto pokusy skončily. Může se jednat o vedení deníku, kde si dítě zaznamenává životní vzory a citáty, jimiž se v životě řídí.

Výše uvedený text mohu krátce shrnout do následující věty. Zásadní vliv na proces socializace má úroveň emočních vazeb s pečující osobou, blízkými lidmi a internalizované zkušenosti s vnějším prostředím.

3.3 Sociální učení

Sociální učení je základním nástrojem socializace. Člověk se během života učí získávat určité způsoby chování, které jsou důležité k uspokojení jeho potřeb. Výrost, J., Slaměnik, I.,(2008, s. 54-58) popisuje čtyři nejvýznamnější teorie sociálního učení.

Teorie sociálního učení N.E.Millera a J. Dollarda.

Dle těchto autorů sociální učení probíhá prostřednictvím nápodoby a zahrnuje čtyři atributy. PUD - subjekt musí něco chtít KLÍČ - něčeho si všimnout ODPOVĚD - něco udělat ODMĚNA - něco získat. Tento model sociálního učení nápodobou vysvětluje reakce člověka, v případě že neumí situaci vyhodnotit nebo na ni nezná odpověď. Dostává – li opakovaně odměnu, stává se chování vysoce stabilní.

Teorie sociálního učení J. Rottera.

Tato teorie klade důraz na prostředí, v jehož interakci probíhá sociální učení. Zásadní význam vidí Rotter ve schopnosti člověka myslet a předvídat tak, aby získal odměnu. Uvedená teorie má čtyři proměnné.

1. Potenciál chování: Jedná se o pravděpodobnost volby určitého chování v souvislosti k určitému kontextu situací.
2. Očekávání: Je charakteristické vnitřní představou, že naše chování povede k určitému výsledku. Čím je tato představa silnější, tím je větší

přesvědčení o předpokládaném výsledku. Pokud je tento výsledek naplněn, vede to k posílení představy, že při stejném chování se dosáhne stejných výsledků.

3. Hodnota posílení: Jedná se o preference jednoho chování před druhým, kdy je uvažovaný výsledek konzistentní. Tato volba závisí na tom, co má pro člověka vyšší hodnotu. (Volný čas můžeme trávit prací na zahradě nebo návštěvou výstavy) Naše chování je ovlivněno očekáváním toho, co bude mít pro nás vyšší hodnotu.
4. Psychologická situace: Interpretace stejné situace může být dle každého člověka různá.

Teorie sociálního učení R. Searse.

Výzkumy tohoto autora směřovali k zjištění, jak si děti osvojují hodnoty, postoje a chování v kultuře, kde jsou vychovávány. Vliv na tyto proměnné má rodičovské chování (shovívavost, vřelost, odepření lásky, prosazení moci).

K vývoji sociálního učení nedochází jen skrze fyzické zrání, ale především v interakci s činiteli socializace. V dětském věku je přítulnost a závislost dítěte na rodiči tolerována, ale to neplatí v období dospívání. V tomto období rodiče očekávají již nové dovednosti.

Teorie sociálního učení A. Bandury.

Základem této teorie je nápodoba. Ta se projevuje i tehdy, pokud si člověk chování neosvojil a nezískal žádné posílení. Nápodoba může nastat u pozorování takového chování, které nebylo potrestané. Tato teorie se zabývá kognitivním způsobem zpracování sociálních zážitků, které se odráží do chování a vývoje člověka. Tato teorie zahrnuje čtyři znaky:

1. Pozornost: Je určena celou řadou proměnných. Na pozornost má vliv přitažlivost modelu, podmínky za jakých subjekt sledujeme.
2. Retence: Sledované činnosti musí být uchovány a pozorované chování je možné interpretovat v paměti pomocí obrazu nebo verbálně.
3. Reprodukování: Napodobované chování lze jednoduše zařadit do běžných aktivit
4. Posílení: Celý proces zahrnuje motivační proměnné. Jedná se o pobídku k zlepšení vlastního výkonu získáním dané činnosti

Vyhodnocení chování jen na základě pozorování chování druhých je možné díky kognitivním schopnostem. Tyto výsledky pozorování člověk přemění do mentálních obrazů, které může verbálně interpretovat. Symbolické kognitivní schopnosti umožňují přeformulovat a kombinovat to, co se člověk naučil. (Pokud dítě pozoruje projev hněvu u rodičů, kdy se matka projevuje klidným, ale důrazným hlasem a otec je impulzivní, může být nápodoba následující. Dítě sourozence zesměšňuje klidným hlasem).

3.4 Patologická socializace

V úvodu této podkapitoly definuji sociální patologii. Fischer, S., a Škoda, J., (2009, s. 9-10) definuje sociální patologii jako obor, zabývající se chováním, které je pro společnost nežádoucí a nepřijatelné. Tyto projevy ohrožují nejen právní ale i společenské normy.

Vágnerová, M., a kol. (2010, s. 106-120) uvádí, že přijetí „života bezdomovce“ se projevuje specifickou formou socializace. OBP se hlavně starají o sebe, počítá se s podrazy a příživnictvím. Přizpůsobení se bezdomovecké subkultuře sebou přináší následující změny:

Změna hodnot

Bezdomovci si často po svém zracionalizují změnu hodnot tak, že v životě na ulici vidí jistou výhodu. Jedná se například o tyto názory:

- Považují příslušníky většinové společnosti za nesvobodné.
- Zlehčují ztrátu sociálního statusu.
- Vytvářejí si vlastní normy, kde je tolerováno žebrání, drobné krádeže, podvody.
- Identita bezdomovce má dle jejich vyjádření výhodu. Dělají jen to, co chtějí, s důrazem na svobodu a nezávislost.
- Zdůrazňují altruismus, schopnost pomoci a podělit se s ostatními.

Tyto změny hodnot mohou bránit v návratu do společnosti.

Vztahy s rodinou a mezi OBP

Tyto vazby jsou velmi oslabené. Životem na ulici se spíše upevňují vztahy s lidmi se stejným životním stylem. V těchto lidech vidí OBP oporu, přestože většinou nejde o trvalý vztah. Výzkumy ukazují, že až 80% OBP nemá důvěrného přítele. Přestože tyto skupiny OBP vykazují velkou družnost, je spíše povrchní a doprovázená užíváním

alkoholu a drog. Řada vztahů je pouze účelových a usnadňuje život na ulici. Co se týká spolupráce nebo podrazů mezi OBP, výzkumy ukazují, že převažuje spíše nedůvěra a podrazy mezi OBP.

Dodržování obecně závazných pravidel

Morálka mladých bezdomovců odpovídá morálce dětí raného školního věku. Neuvažují nad důsledky svého chování, snaží se spíše vyhnout postihu.

3.5 Jednotlivé formy patologických činností OBP.

Jak jsem se již zmínil v úvodu této kapitoly, za patologickým chováním OBP stojí některé z příčiny bezdomovectví, například ztráta zaměstnání, bydlení, rodiny a přátel. Tyto skutečnosti často vedou ke ztrátě motivace, nízké participaci na veřejném životě a následný příklon k patologickým jevům. Na začátku se budu věnovat činnostem, které jsou v přímém rozporu s právními normami. V další části popíši činnosti OBP, které jsou spíše v rozporu se společenskými normami (žebrání, vybírání kontejnerů, sběračství, prostituce a příživnictví).

Štěchová, M., a kol. (2008, s. 47-50) dále uvádí ve své studii, že většina OBP nevyrostala v rodině s vyšším výskytem kriminální činnosti. Tedy hlavním spouštěčem delikventního chování není výskyt patologie v původní rodině. Výskyt tohoto chování je spíše způsoben současným životním stylem. Osoby žijící na ulicích jsou často v kontaktu s osobami propuštěnými z výkonu trestu. Taková subkultura toleruje delikventní chování. Často odpadá strach z trestu, protože uvěznění dává OBP právě to, co jim chybí - ubytování a stravu. Naopak i většina odsouzených očekává, že se po propuštění stanou bezdomovci.

Delikvenci u bezdomovců popisují Průdková, T., Novotný, P.,(2008, s. 22), většinou se jedná o drobné krádeže, které souvisí se zajištěním stravy. K dalším jevům patří krádeže barevných kovů (měď, hliník). Mimo mladší generaci 18-30 roků se většinou OBP neúčastní organizovaného zločinu.

Vágnerová a kol. (2013, s. 76-77) uvádějí, že většina mladých OBP kradla již před odchodem na ulici. Často šlo o získání něčeho, co si doma nemohli dovolit nebo z důvodu získání nového statusu v partě. Po zjištění přestupku většina OBP udělenou pokutu stejně neuhradí, uvědomují si nízkou vymahatelnost pohledávek. Přejít od drobných deliktů k závažnějším velmi často podmiňuje požívání alkoholu a drog.

Pokud chápeme patologické chování v širším slova smyslu, jako jednání, které porušuje i společenské normy, popíší jednotlivé projevy takového chování.

Vágnerová, M., a kol. (2013, s. 73-85) popisuje následující aktivity OBP:

- Popelnice a kontejnery - často bývají zdrojem jídla a vyřazených věcí, zvláště kontejnery, které jsou umístěny za supermarkety.
- Žebrání - jde o způsob získávání prostředků nejen na živobytí, ale také na alkohol a cigarety. Bezdomovci musí často překonat stud a vzbudit soucit, aby získali potřebné peníze.
- Sběračství - jedná se o sběr všeho, co jde dále prodat. Mohou to být vratné lahve, ošacení, elektronika. Zdrojem těchto produktů jsou kontejnery. Jde o méně patologický jev
- Příživnictví - je to způsob využívání jiných OBP, kdy pod tlakem nebo dobrovolně ostatním OBP poskytují jídlo, cigarety a stravu. Některé formy parazitování jsou OBP tolerovány, například když se muž stará o ženu. Tato kooperace je někdy podmíněna plnou podřízeností partnerovi.

3.6 Resocializace, jednotlivé roviny resocializace.

Proces resocializace popisuje Vágnerová, M., (2013, s. 205-211) jako návrat člověka do společnosti, kdy si opětovně osvojil normy společnosti a získal potřebné kompetence.

Reintegrační proces zahrnuje čtyři roviny:

1. Psychologickou

OBP opět získávají sebedůvěru, učí se nové dovednosti, obnovují vztahy s rodinou a původními přáteli.

2. Sociální

Jedná se o zajištění základních potřeb (bydlení, stravy, získání potřebných sociálních dávek, nalezení zaměstnání)

3. Medicínskou

Cílem je léčba závislostí, psychologická pomoc a medikamentózní léčba.

4. Spirituální

Formuje nové hodnoty a podporuje hledání smyslu života.

Cílem výzkumu výše uvedených autorů bylo zjistit motivující a demotivující faktory pro úspěšnou resocializaci. Vágnerová, M., a kol, (2013, s. 208) stanovuje tři výzkumné otázky: „ Co klienta dostalo na ulici? Proč na ni zůstává? Co je bariérou v reintegraci?“

Na OBP procházející resocializací působí tyto vlivy:

- **Minulost**

Ta většinou tyto osoby na ulici dostala. Práce s klientem by měla směřovat k vyrovnání se s minulostí a vysvětlením prožitých traumat. V minulých prožitcích je důležité najít něco pozitivního.

- **Přítomnost**

V této životní pozici OBP často zůstávají. Plány do budoucna jsou pro ně traumatizující, podobně jako pohled do minulosti. Práce s OBP by měla směřovat k budoucnosti, hledání nových hodnot. To lze provést dvěma způsoby:

- Nalezením hodnot, které jsou v protikladu s jeho současným životním stylem.
- Přehodnocením dosavadních hodnot (svoboda, kamarádství).

Je také nutné najít nový smysl života, který je pro něj přijatelný. V tomto směru je možné využít psychoterapeutické přístupy Frankla.

- **Budoucnost**

Zásadní změnou je nový způsob myšlení a chování. Pro práci s OBP lze využít kognitivně – behaviorální terapii.

V průběhu resocializace dochází ke změně v oblasti chování (behaviorální), pocitů (emoční) a myšlení (kognitivní). Podle nového chování lze zjistit, zda se OBP daří tuto pozici „na ulici“ opustit.

K novým kompetencím dochází i v oblasti emocí. Není patrná tak velká rezignace. Lidé hledají nové hodnoty, např. práci. Úspěch celého procesu závisí na způsobu myšlení, které právě ovlivňuje chování a emoce. Výsledkem úspěšné resocializace je nový člověk s jinými charakteristikami.

Podle různých studií názor OBP na resocializaci směřuje k čekání, že „něco přijde samo“ a změní jejich život. Nejčastěji věří, že je to práce, dále obnova vztahů s rodinou. Neuvědomují si chybějící kompetence, ke kterým patří vytrvalost, cílevědomost, zbavení se závislosti, což je základem úspěšné resocializace. Jejich „čekání na zázrak“ vede ke stálé naději bez aktivní spoluúčasti OBP.

4 Význam a získávání sociálních dovedností na ubytovnách

Jednou z hlavních proměnných, které ovlivňují proces resocializace, jsou sociální dovednosti. To jak úspěšně zvládneme jednotlivé životní situace, závisí právě na této proměnné. V průběhu života se stále „něčemu“ učíme. Tyto získané způsobilosti poté využíváme v různých interakcích s okolím. Jejich správné použití má přímý vliv na úspěšné sociální fungování. Pokud chceme sledovat proces resocializace na ubytovnách, považují za důležité uvědomit si, s jakými kompetencemi (sociálními dovednostmi) osoby na ubytovnu přicházejí.

V úvodu této kapitoly popíši pojem sociální dovednost a dále se věnuji indikátorům sociálních dovedností. Protože tyto sociální dovednosti přímo ovlivňují životní styl OBP, zahrnul jsem i tento pojem do teoretické části. Se změnou životního stylu souvisí zjištění bariér a předpokladů pro úspěšnou resocializaci. Popisem těchto pojmů končí teoretická část.

4.1 Definice pojmu sociální dovednost

Výsledkem úspěšné socializace je zralé „Já“, které má dostatek dovedností k úspěšnému sociálnímu fungování.

Podškubková (2004, s. 59 [on-line], podle Davida W. Johnsona 1993) uvádí charakteristické znaky sociálních dovedností. Sociální dovednost zahrnuje schopnost přijímat, předávat a interpretovat informace. Sociální dovednost se získává sociálním učením. Tyto dovednosti jsou ovlivněny situacemi, ve kterých se člověk nachází, zkušenostmi, osobností člověka a názorem na jedince, s nímž jsme ve vzájemné interakci. Sociální dovednosti zahrnují verbální i neverbální projevy. Na sociální dovednosti působí prostředí a kultura dané společnosti. Hlavní vliv na upevnění sociálních dovedností mají kladné podněty, povzbuzení, pochvala. To vše následně zvyšuje sebevědomí každého jedince.

4.2 Indikátory sociálních dovedností

Úroveň sociálních dovedností lze považovat za zásadní činitele ovlivňující úspěšné nebo neúspěšné sociální fungování. Tato úroveň má vliv i na pocit spokojenosti člověka

Výrost a Slaměnik (2008, s. 207-208) popisují šest indikátorů sociálních kompetencí:

1. **Sociální adjustace:** Tato kompetence je chápána jako úspěšné dosažení vývojových úkolů a cílů.
2. **Zkoumání úrovně společenského statusu:** Jedná se o získání statusu ve společnosti v různých oblastech života člověka. Porovnává se status jedince s dobře adjustovaným člověkem.
3. **Obecné posouzení kompetence:** Základním zdrojem informací je sebesposouzení sociálních kompetencí nebo posouzení jinými osobami, nejčastěji vrstevníky.
4. **Sociální chování:** Ukazatelem této kompetence je prosociální chování.
5. **Posouzení produktu sociálního chování:** Cílem je zjistit úroveň sociálních vědomostí, úroveň sociální akceptace jedince ve skupině.
6. **Hodnocení životních způsobilostí sociálního chování:** Jedná se o vnímání a interpretování sociálních situací. Životní způsobilost se projevuje ve třech dimenzích - sociální, kognitivní a konativní. Tyto kompetence popisuje níže uvedená tabulka.

Tabulka 1 Hodnocení životních způsobilostí sociálního chování.

Sociální způsobilost	Kognitivní způsobilost	Konativní způsobilost
Komunikace a asertivita	Rozhodování, řešení problémů	Stres management
Způsobilost pro rozvoj zdravých sociálních vztahů	Předvídaní svého chování a reflexe následků	Koordinování emočního prožívání včetně agrese.
Vyjednávání, odmítnutí	Kritické myšlení	Sebekontrola
Empatie	-----	-----

4.3 Životní styl OBP.

V úvodu této podkapitoly vymezím pojmy relevantní k tomuto tématu. Životní způsob popisuje Duffková (2006) [ON-LINE] jako určitý způsob životních projevů, činností, které jsou charakteristické pro daného jedince nebo skupinu. Konkrétnějším pojmem je životní styl. Životní styl je dlouhodobý životní způsob jednání, který má základ v určitých zvyklostech, vztazích a činnostech.

Duffková (2006) [ON-LINE] uvádí, že životní styl každého člověka závisí:

1. Na životních podmínkách, v nichž jedinec funguje. Tyto podmínky různě hodnotí a reaguje na ně. Reakce na životní podmínky jsou různé: Únik, snaha o změnu jak podmínek tak sebe samého.
2. Na osobnosti jedince, tedy na hodnotách, které člověk uznává, zájmech, preferencích, schopnostech a způsobnostech.

4.4 Bariéry a předpoklady pro zapojení do společnosti.

Jedny z dílčích výzkumných otázek kvalitativního výzkumu této BP jsou:

1. Které bariéry brání úspěšné resocializaci?
2. Kdo nebo co těmto lidem pomáhá v procesu resocializace?
3. Kam až mohou OBP dojít v procesu resocializace?

Následující text má teoreticky popsat bariéry a předpoklady pro úspěšnou resocializaci. Podobně jako prostředí ulice může i klima ubytovny (názory a hodnoty lidí na ubytovně) ovlivnit úspěšnost opětovné integrace lidí do společnosti. V první části této podkapitoly se zaměřím na bariéry bránící resocializaci a v druhé části popíši předpoklady pro úspěšné začlenění do společnosti.

4.4.1 Bariéry sociálního začlenění

Vágnerová, M., a kol. (2013, s. 172-183) uvádí, že dle názoru OBP je hlavní předpoklad návratu do společnosti získání zaměstnání, zajištění osobních dokladů, dluhy, závislost na alkoholu a drogách, vůle a vytrvalost. Tyto proměnné krátce popíši.

Získání zaměstnání: V řadě případů se jedná o určitý alibismus ze strany OBP, kdy po získání zaměstnání si jej stejně dlouhodobě neudrží. Důvodem je lenost, pohodlnost,

závislosti na alkoholu, drogách a ztráta vůle a motivace. Na získání zaměstnání má vliv mnoho dalších faktorů - záznamy v trestním rejstříku, nízká kvalifikace, neupravený vzhled, špatná zkušenost zaměstnavatele. OBP tak často pracují načerno, tím riskují ztrátu sociálních dávek a v řadě případů i nárok na výplatu mzdy za práci.

Zajištění osobních dokladů: Bez osobních dokladů OBP nemohou uplatnit svoje práva. Většinou jde o ztrátu občanského průkazu (OP). OBP často argumentují tím, že si nemohou sehnat práci, pokud nemá OP. Společným znakem pro získání zaměstnání a vyřízení osobních dokladů je nízká motivace.

Dluhy: Na počátku je většinou nezájem řešit vzniklou situaci například splátkovým kalendářem. Po čase tyto pohledávky narostou tak, že člověk ztrácí motivaci k řešení vzniklých problémů. OBP si uvědomují, že při získání zaměstnání jim hrozí exekuce a většina výdělků je použita na úhradu dluhů. Proto se často o získání zaměstnání nezajímají.

Závislost na alkoholu a drogách: Tuto bariéru není nutné dlouze představovat. Pokud se OBP nezbaví závislosti na alkoholu a drogách, těžko bude proces resocializace úspěšný.

Vůle a vytrvalost: OBP si často uvědomují, že návrat do společnosti závisí hlavně na jejich vůli a vytrvalosti. Na tuto proměnou má vliv „něco“ co změní jejich myšlení. Může to být například nový parter, který uznává jiné hodnoty.

4.4.2 Předpoklady pro sociální začlenění.

Vágnerová, M., a kol. (2013, s. 269-289) se zabývá otázkou, kdy (v jakých souvislostech) se mění motivace a žebříček hodnot OBP. Co se musí stát, aby lidé začali o svém životním stylu přemýšlet jinak? Tento obrat má zásadní vliv na resocializaci. Autoři tyto souvislosti rozdělili do dvou kategorií: Negativní a pozitivní podnět ke změně životního stylu.

Negativní podnět ke změně životního stylu:

K životnímu stylu pobytu na ulici patří změna hodnot. Čím déle člověk žije na ulici, tím si více upevní strategie pro přežití. Možnosti uvědomění si následku života na ulici lze rozdělit na následující skutečnosti:

1. Poznání nutnosti: OBP se občas zamýšlí nad svým životem a možnostmi změny. Pokud jim není nabídnutá pomoc, často se vracejí k „životu

bezdomovce“. Což má trvalý vliv na jejich fyzické i psychické zdraví. Toto zamyšlení má různé podoby např. další zimu nemusím přežít, alkohol a drogy mě zabijí. OBP si uvědomují, že reintegrace je dlouhodobý proces a vyžaduje trpělivost.

2. Ohrožení: Tento pojem můžeme chápat jako ohrožení skupinou ostatních OBP nebo návykovými látkami
3. Smrt: Přežít je často jediná hodnota, která OBP zbývá. Lidé často docházejí k názoru, že jedinou možností jak přežít je opustit ulici. Bezdomovectvím je narušen pud sebezáchovy, lidé často rezignují na život. Základní otázkou, která ovlivňuje pud sebezáchovy, je „Chci žít nebo zemřít“. Toto rozhodnutí může být zásadní v procesu integrace. Pokud je odpověď kladná, „chci žít“ kladou si často další otázku „proč mám žít“. Motivací může být splnění nějakých plánů a cílů. Co pomůže najít odpovědi na tyto otázky je schopnost získat nové kompetence. Poslední částí úspěšné resocializace je získání větší sebedůvěry.

Pozitivní podnět ke změně životního stylu.

Předchozí část se věnovala oblastem, které jsou rizikové z pohledu života na ulici. V následujícím textu se zaměřím na skutečnosti, které mají spíše charakter vztahový. Jedná se o vztah k určitému vzoru, k sobě samému, vztah k bohu, vztah k budoucnosti.

1. Vztah k určitému vzoru: Nejpřirozenějšími vzory jsou rodiče, ti však v řadě případů selhali. OBP často hledají svůj vzor právě mezi osobami žijícími na ulici, kteří jim pomáhají přežít. Pokud dojde ke zklamání a odklonu od bezdomovecké subkultury dochází i ke ztrátě takového vzoru. Své vzory hledají mimo toto prostředí. Dobrým vzorem může být člověk, který si prošel „životem na ulici“ a v současné době se úspěšně zařadil do společnosti.
2. Partnerství, láska, dítě: Celý úspěch dokončení procesu reintegrace závisí na navázání reálného vztahu s někým „mimo ulici“. Tento vztah, může být začátkem přehodnocení svého chování a motivací pro odchod z ulice. Naopak partnerství mezi bezdomovci reintegraci nepodporuje. Dalším faktorem působícím na úspěšnou resocializaci je narození dítěte a péče o dítě. Obecně lze říci, že smysl života je možné hledat v péči o jiného člověka.

3. Kontakt s lidmi, kteří nežijí na ulici: Člověk, který se rozhodl odejít z ulice, musí navázat nové sociální kontakty. Tato nová sociální síť slouží jako zdroj informací a rad, jak se dál ubírat v procesu resocializace. Přijetí do nových sociálních skupin a do společnosti zvyšuje sebevědomí OBP. Taktéž přechod z ubytoven do pronájmu znamená pozitivní změnu sociálních kontaktů.
4. Vztah k bohu: Víra v Boha nebo setkání duchovní komunitou zásadně obrátilo život řady OBP. Část klientů přičítá úspěch v procesu resocializace právě nadpřirozeným silám, které jsou odpovědné za jejich úspěchy. Tím se zvyšuje sebedůvěra a uvědomění si toho, co nebo kdo jim pomáhá. Náhodná návštěva církevní komunity, kde člověk získá potřebnou pomoc a podporu, vede ke splnění určitých cílů. Tím si člověk zvyšuje sebedůvěru. Musíme si uvědomit, že nelze vše přičítat „boží pomoci“, ale člověk musí také projevit snahu. Víra a vliv náboženských společenství pomáhají člověku změnit hodnoty. Modlitby mohou pomoci v oblastech kognitivních, emočních, behaviorálních. Člověk je vyrovnanější, zvládá své chování i emoce.
5. Plány do budoucna: Většinou se jedná o přiblížení se životu v běžné společnosti. Řada cílů je v začátku nereálných (mít dům, auto), proto je nutné rozdělení do menších cílů. Splněním malých cílů OBP překonají naučenou bezmoc, kdy každý cíl vidí nereálně. Je důležité najít vhodný nástroj, tím může být podpora a pomoc jiných lidí z běžné společnosti. Zvládání plánů posiluje sebevědomí a kontrolu nad svým životem. Plány by měly obsahovat dlouhodobější budoucnost a také zkušenosti jak řešit případné nezdary.

5 Popis ubytoven zařazených do výzkumu

Výzkumná otázka se týká vybraných vlivů, které působí na postoje OBP k resocializaci pokud bydlí na komerční ubytovně. Proto popíši jednotlivé ubytovny, které jsou zařazeny do výzkumu. Z důvodu objektivnosti výzkumu jsem zvolil dvě ubytovny, které jsou označeny písmeny A, B.

Před vlastním popisem se chci krátce zaměřit na závěry studie Obadalové, M., (2001, s. 26), ve které uvádí, že existují dvě bariéry k získání vlastního bydlení pro nízkopříjmové občany.

1. Omezený přístup na trh s byty.

Sociálně znevýhodnění občané nemají dostatečné příjmy na úhradu tržního nájemného. Při přidělování bytu se nepřihlíží k potřebnosti žadatele, většinou rozhoduje, zda člověk má příjem na úhradu nájemného.

2. Neexistence vhodné formy bydlení mezi azylovými domy a vlastním bydlením, která by podporovala resocializaci.

Minimum neziskových organizací nabízí domy na půl cesty nebo komunitní bydlení. Například v Anglii využívají sociální nájemné byty, kde jsou přesně definované podmínky jejich užívání. Tento systém zvyšuje schopnosti a možnosti resocializace a současně směřuje k samostatnému bydlení.

K získání dat jsem využil internetové stránky, osobní návštěvu jednotlivých ubytoven. Dále rozhovory s respondenty a teoretickou část z vlastní absolventské práce, která sledovala charakteristiky osob žijících na ubytovnách.

Ubytovna A

Tato ubytovna se nachází nedaleko centra města Šumperka, její kapacita je 80 míst. Dispozičně je řešena jako třípodlažní, v přízemí je restaurace a další patra slouží jako ubytovna. Respondenti jsou při podpisu seznámeni s ubytovacím řádem. Požívání alkoholu není nijak regulováno. Ubytovací řád ani neobsahuje žádné sankce nebo pokuty za požívání alkoholu. Část pokojů má vlastní hygienické zázemí, pokoje s nižší užitnou plochou mají společné hygienické zázemí. V současné době mi respondenti potvrdili špatné vztahy s majitelem, laxní přístup k opravám (neteče teplá voda, drobné opravy neřeší, nehradí náklady na vymalování pokojů). Každý z ubytovaných má klíč od vchodových dveří, které se během celého dne zamykají.

Ubytovna B

Tato ubytovna se nachází v klidnější lokalitě asi 15 minut od centra Šumperka, její kapacita je 36 míst. Dispozičně je řešena jako dvoupodlažní, majitel nabízí uložení osobních věcí v garážích, které jsou vybudovány vedle ubytovny. V blízkosti je rybník a rozsáhlý pozemek využívaný na grilování a společné aktivity. Prostředí a okolí je spíše rodinného typu. Součástí ubytovací smlouvy je ubytovací řád, který stanovuje zákaz požívání alkoholu na kuchyňce a jiných veřejných místech. Pokoje jsou dvoulůžkové s vlastním hygienickým zázemím. Na pokojích je nainstalovaná televize, za kterou je účtován paušální poplatek. Drobné práce si ubytovaní provádí ubytovaní svépomocí. Při výmalbě pokojů, majitel hradí materiál. Při těchto aktivitách si pomáhají nájemníci. Pokud má ubytovaný zájem, je možné provádět za úhradu sečení trávy kolem ubytovny nebo drobné opravy. Ubytovna se celodenně zamyká, přístup je možný jen ubytovaným osobám.

6 Teorie k praktické části

V úvodu této kapitoly zopakují základní výzkumnou otázku: Jaké vybrané vlivy působí na postoj OBP bydlících na ubytovně k resocializaci? Tyto vlivy jsem shrnul do tří oblastí, které vychází z teoretické části.

- Od dětství po odchod na ubytovnu.
- Život na ubytovně.
- Bariéry a předpoklady pro změnu životního stylu.

Výzkumem chci zjistit, jak tyto proměnné ovlivní postoje, pokud OBP bydlí na ubytovně. Postoje se následně projeví v oblasti kognitivní (jak lidé přemýšlí, jaké mají názory na resocializaci), emocionální (co prožívají, jaké uznávají hodnoty), konativní a behaviorální (jak se chovají a jednají). Postoje na resocializaci nelze sledovat přímo, ale je nutná jejich operacionalizace, převedení do měřitelných ukazatelů. Těmito ukazateli jsou právě uvedené kognitivní, emocionální, konativní a behaviorální oblasti.

Podobně popisuje nutnost operacionalizace Disman, M., (2002, s. 80-85), kdy sociální jev nelze sledovat přímo, ale je nutná jeho operacionalizace. Každý z indikátorů musí být relevantní k cíli.

Na výše uvedené tři oblasti navazují dílčí výzkumné otázky (DVO). Z těchto DVO jsem vytvořil otázky k rozhovoru s respondenty. V rozhovorech se soustředím na projevy postojů v jednotlivých oblastech (kognitivních, emočních, konativních a behaviorálních) vedoucí k celkovému postoji. Pro názornost uvedu příklad výše popsaného postupu. Oblast „Od dětství po odchod na ulici“ sleduje vliv rodičů, sourozenců, vrstevníků a partnerů na proces socializace. K této oblasti jsem stanovil DVO: Jaký vliv má výchova a vzdělání na proces resocializace v souvislosti s ubytováním na komerční ubytovně? Jedna z otázek k rozhovoru: Ovlivnily vztahy s rodiči vaši osobnost, že pozorujete stejné chování u sebe jako u rodičů? Následně budu hledat projevy postojů v dimenzích kognitivních, emocionálních, konativních a behaviorálních, které vedou k celkovému postoji. Podrobněji jsou jednotlivé DVO a otázky k rozhovoru popsány kapitole sedm.

6.1 Použitý výzkum

Pro BP jsem si zvolil kvalitativní výzkum. Výzkum interpretuje sociální realitu v rámci dílčích výzkumných otázek, s použitím induktivní logiky.

Miovský (2006, s. 82–83) zdůrazňuje nutnost transparentnosti všech zvolených strategií a metod. Popis jednotlivých kroků je důležitý pro určení validity. Z tohoto důvodu by měly být jednotlivé postupy jednoznačně zakotveny. Miovský (2006, s. 77 podle Mayringa, 1988, 1990) popisuje pět principů, které slouží jako podklad pro třináct pilířů kvalitativního myšlení. K těmto pěti principům patří:

1. Výzkumník se soustředí na subjekty, k nimž se vztahuje výzkumný úkol.
2. Co nejpřesněji musíme popsat zkoumaný předmět.
3. Subjekt, který zkoumáme, není jasný a ohraničený a může měnit svoji podobu.
4. Na úkazy vyplývající z výzkumu se soustředíme v přirozených souvislostech.
5. Zobecnění musí být zdůvodněno s ohledem na smysl a kontext výzkumu.

V následující části popíši pět základních stupňů kvalitativního výzkumu:

První stupeň je výběr vzorku. Pro tento účel jsem zvolil „Techniku záměrného (účelového) výběru“. Jedná se o výběr respondentů dle určitých znaků. (Miovský, 2006, s. 135).

V případě tohoto výzkumu se jedná o věkovou různorodost a rozlišnost typu ubytovny. Celkový počet respondentů je šest a jsou označeni písmeny A – F. K jednotlivým respondentům je přiřazen věk a označení ubytovny. Respondenti byli vybráni po třech z každé ubytovny. Ubytovny jsou také označeny písmeny A – B. Popis jednotlivých ubytoven je popsán v teoretické části v kapitole pět.

Tabulka 2: Výběr vzorků

Respondent	Věk	Místo ubytování
A	36	A
B	31	A
C	51	A
D	42	B
E	43	B
F	35	B

Druhý stupeň se týká získání dat. Data získám z polostrukturovaných rozhovorů. Výhodou je relevantnost kladených otázek k cíli práce a zodpovězení všech kladených otázek. (Miovský, 2006, s. 159–161). Pro zaznamenávání dat jsem zvolil audiozáznam, výhodou této techniky je zachycení všech informací, emočně zabarveného jazyka a pomlk. Audiozáznam je možné využít při kontrole validity. (Miovský, 2006, s. 197–198).

Z teoretické části jsem vytvořil tři oblasti, které mohou ovlivnit postoje OBP k resocializaci bydlí-li na ubytovně. Ke každé z těchto oblastí se váže DVO, na kterou navazují otázky k rozhovoru. Tyto oblasti jsou popsány v úvodu kapitoly sedm.

Třetím stupněm: Zahrnuje přípravu dat pro analýzu. V první části jde o redukci I řádu, kdy se vynechají ty části textu, které nenesou žádné informace (Miovský, 2006, s. 209–210). Jednotlivé oblasti, které vytváří podobnosti, se seřadí do stejných skupin, jde o metodu vytváření trsů (Miovský, 2006, s. 221–222).

Čtvrtý stupeň: Jedná se o analýzu dat. Pro analýzu použiji metodu „Zakotvené teorie“. Metoda zakotvená teorie se vyznačuje induktivní propojeností s celým procesem výzkumu. Začíná se zkoumaným jevem s cílem ponechat prostor pro objevení významných informací v průběhu výzkumu. Významné informace se dostanou na povrch postupně během výzkumu, aniž by byly zřetelně rozpoznatelné na jeho začátku. Proto se musí shromažďování dat, jejich analýza a teoretický rámec doplňovat. Miovský věnuje pozornost dvěma klíčovými pojmy nutnými k vytvoření zakotvené teorie. Jedná se o teoretickou citlivost, která vyjadřuje výzkumníkovu schopnost dát sesbíraným datům smysl a oddělit důležité informace od nepodstatných. Druhý klíčový pojem jsou, tzv. významové jednotky, což jsou určité části textu rozhovoru, korespondence atd., které nesou určité, pro daný výzkum důležité informace. Významové jednotky jsou předpokladem k další operaci, tzv. kódování, díky níž jsou tyto jednotky tříděny a opět skládány, ale novým způsobem. Kódování je proces, ve kterém vybíráme významové jednotky z redukovaných dat prvního řádu. (Miovský, M., 2006, s. 226 - 235).

Pátý stupeň: Poslední částí kvalitativního výzkumu je kontrola validity. Validita stanovuje, jak jsou závěry výzkumu platné a pravdivé. Lze ji ověřit v každé části výzkumu. Jednou z technik je „Validace s respondentem“. Validitu ověřujeme v diskuzi nad závěry výzkumu. Cílem je zpřesnění a doplnění závěrů. (Miovský, 2006, s. 263–274).

7 Výzkumná část- interpretace dat.

Pro úplnost v níže uvedeném textu uvádím tři vybrané vlivy působící na postoje OBP. Na tyto oblasti navazují dílčí výzkumné otázky (DVO) a otázky k rozhovoru. Jednotlivé otázky k rozhovoru jsem formuloval tak, aby byly otevřené. Zvolil jsem jednoduché věty s využitím jazyka cílové skupiny. Pro zachování jednoduchosti a přehlednosti jsem zařadil přepis rozhovorů do příloh této bakalářské práce. V jednotlivých podkapitolách analyzuji rozhovory, nejprve od respondentů z ubytovny A, poté z ubytovny B.

Pro zvýšení validity jsem použil větší množství položených otázek, které ovšem při interpretaci dělají práci zdlohou a pro čtenáře nezajímavou. Z tohoto důvodu jsem u každého z respondentů provedl v úvodu jednotlivých oblastí krátké shrnutí, které doplňuji přepisem rozhovoru. Data od respondentů jsou psána kurzívou a tučně jsou označeny zásadní skutečnosti. Na tyto data navazují odkazy k teoretické části. Na závěr u každého z vybraných vlivů popisují projevy postojů v oblasti kognitivní, emocionální a konativní.

Vybrané tři vlivy působící na postoje OBP

1. Od dětství po odchod na ulici-ubytovnu.

DVO: Jaký vliv má výchova a vzdělání na proces resocializace v souvislosti s ubytováním na komerční ubytovně?

Otázky k rozhovoru:

- Jaké byly vztahy s rodiči, sourozenci?
- Ovlivnily tyto vztahy vaši osobnost, že pozorujete stejné chování u sebe jako u rodičů? Kde jste měl oporu?
- Byla pro vás důležitá škola, vzdělání? Jaké tam byly vztahy?
- Jak jste se dostal na ulici?
- Jak Vás změnil odchod na ubytovnu?

2. Život na ubytovně

DVO: Pokud OBP bydlí na ubytovnách, směřuje jejich pobyt ke zlepšení životní situace?

Otázky k rozhovoru:

- Jak dlouho bydlíte na ubytovně?
- Co děláte během dne?

- Dá se říci, že se Váš život změnil, od té doby co jste přišel na ubytovnu po současnost? O čem se bavíte s ostatními?
- Naučil jste se něčemu novému na ulici nebo ubytovně?

3. Bariéry a předpoklady pro změnu životního stylu.

DVO: Kdo nebo co těmto lidem pomáhá ve změně životního stylu? Jaké jsou bariéry resocializace? Kam až mohou reálně v procesu resocializace zajít, na co mají šanci?

Otázky k rozhovoru:

- Co Vám brání, aby se vaše situace zlepšila. Proč se Vám to ještě nepovedlo změnit? Co nebo kdy jste pro to něco naposledy udělal?
- Co by Vám pomohlo k životu před nástupem na ubytovnu?
- Jak jste spokojený se sebou samým? Máte nějaké plány do budoucna?

7.1 Respondenti z ubytovny „A“

Analýza dat od respondentů z ubytovny A

Respondent A:

1. Od dětství po odchod na ulici-ubytovnu.

Shrnutí: Dysfunkční rodina podporovala častou konzumaci alkoholu. V současné době je respondent závislý na alkoholu. Ubytovna mu poskytuje vhodné prostředí pro požívání alkoholických nápojů. Proces socializace u tohoto respondenta nebyl úspěšný. Výchova a nedostatečná opora v rodině ovlivnila negativně postoj k resocializaci. Respondent deklaruje následující:

Jaké byly vztahy s rodiči, sourozenci? *Po úmrtí matky jsem se s otcem nepohodl. Táta se mnou nekomunikoval, kvůli chlastu a exekucím.* V teoretické podkapitole 2.2 Od dětství po současnost popisují vliv rodiny na socializaci. Důsledkem neuspokojivého dětství je snížení sociálních dovedností a nižší odolnost vůči zátěži. Respondent dále uvádí: ***Mamka a tat'ka, jeli v pití Velkou Pardubickou. V tom se jim asi nejvíc podobám.*** Z teoretické podkapitoly 3.3 „Sociální učení“ popisují teorii sociálního učení A. Bandury, jehož základem je napodoba. Člověk napodobuje pozorováním takové chování, které nabylo potrestáno.

Respondent neměl žádnou jinou oporu, při řešení svých potíží. Tuto skutečnost popisuje následovně: **Kde jste měl oporu? *Nikde, nikoho jsem neměl.*** Za riskantním

chováním mladých lidí stojí nedostatečná opora v rodině, jejichž důsledkem je inklinování k nežádoucím návykům. Tyto skutečnosti popisuje teoretické část 2.2

Respondent školu nepovažoval za důležitou hodnotu. *Učil jsem se na zedníka, ve škole mě to moc nebavilo.* Jedna z bariér sociálního začlenění do společnosti je nízké vzdělání. Mladí lidé nepovažují vzdělání za důležitou hodnotu a tomu přispívá i nefunkční rodina. Oporu pro toto tvrzení čerpám z podkapitoly 2.2 Od dětství po současnost. K podkapitole 2.5 popisují, že základem sociální inkluze je přístup na trh práce. Zvyšuje se sebeúcta, sebevědomí a dojde k získání sociálního statutu. K dalším otázkám kvalitativního výzkumu patří:

Jak jste se dostal na ulici? *Jak jsem říkal, dělal jsem blbosti (hlavně alkohol).*

Jak Vás změnil odchod na ubytovnu? *Mě změnil tak, že musím denně vypít těch pět litrů vína. Můžete to porovnat? Podporuje ubytovna víc požívání alkoholu než ulice? *Na ubytovně je to lepší, venku nás pořád buzerují měšťáci (městská policie), tady na ubytovně je to každému jedno.* Dá se říci, že je to na ubytovně taková jedna velká párty? *No ani ne, to se nedá říci, že by tam byla nějaká dobrá atmosféra. Luboš začal fetovat a nikdo neví, co udělá.** Z teoretické části využívám podkapitoly 2.6 „Cílová skupina a zvolená forma ubytování“ - OBP, které nevyužívají sociální služby, mají větší sklony k scházení se. Cílem těchto setkání není jen vzájemná pomoc, ale také požívání alkoholu, drog a jiné patologické jevy.

Popis postoj k resocializaci:

- Kognitivní: Je patrná nízká zodpovědnost a nezájem o řešení životní situace. Hlavní myšlenky se soustředí na požívání alkoholu. Respondent si uvědomuje, že má na ubytovně dobré podmínky pro požívání alkoholu, ale také popisuje obavy z ostatních ubytovaných.
- Emocionální: Touha po alkoholu.
- Konativní: Požívání alkoholu.

2. Život na ubytovně

Shrnutí: Zásadní roli v možnosti zlepšit životní situaci hraje klima ubytovny. Pokud na ubytovně nejsou daná pravidla, která stanovují jaké chování je tolerováno, a které ne, nedochází k výraznému zlepšení životní situace. V tomto případě respondent opustil i navykklé sociální dovednosti sběr vratných lahví, drobné brigády a směřuje pouze k požívání alkoholu. Na ubytovně je tolerováno žebrání a pocit, že je vše

společné. Většina diskuzí směřuje k žebrání peněz a zajištění si alkoholu. Tento závěr vychází z rozhovoru s respondentem.

Co děláte během dne? *Co asi, pijeme. Ráno se vstane, až se vstane tak kolem 8-9:00. První co je, nalej hrnek (vína). Dřív jsem chodil na sklo nebo vajgle, ale to musíš být trochu střízlivý. A je nějaká brigáda? Nikam moc nechodím.* Jednotlivé aktivity OBP jsou popsány v teoretické podkapitole 3.5 „Jednotlivé formy patologických činností.“ K činnostem, které porušují spíše společenské normy, patří sběračství a to všeho co lze nějak využít.

Dá se říci, že se Váš život změnil, od té doby, co jste přišel na ubytovnu po současnost? *Ani ne, jak jsem nastoupil na ubytovnu, pořád chlastám.*

O čem se bavíte s ostatními? *Nemáš pět korun? To je nejčastější otázka, co tam jede. Tam někdy proběhne tolik témat, ale většinou to k ničemu nesměřuje. Asi jak jsme vypití, tak se diskutuje nad blbostma.* V teoretické části 3.4 Patologická socializace popisují, že přijmutí života bezdomovce se projevuje specifickou formou socializace, tzv. patologickou socializací. Je zde tolerováno žebrání a vytváření pocitu, že je vše společné. Dělají jen to, co chtějí a kladou důraz na svobodu.

Popis postojů k životu na ubytovně:

- Kognitivní: Respondent našel ubytovnu, která mu z větší části vyhovuje. V úplném rozhovoru se zmínil, že na předešlé ubytovně měl spolubydlícího, který ho ohrožoval na životě.
- Emocionální: Je patrná rezignace.
- Konativní: Závislost na alkoholu. Diskuze, které k ničemu nesměřují a opuštění navykklých sociálních dovedností.

3. Bariéry a předpoklady pro změnu životního stylu.

Shrnutí: Základní bariérou sociálního začlenění je absence vůle, vytrvalosti a závislost na alkoholu. Jeden z podnětů ke změně životního stylu může být kontakt s osobami, které nežijí na ulici. Tento kontakt si chce respondent zajistit v zaměstnání. Reálné je snížení požívání alkoholu. Toho může respondent docílit například tím, že v dívce, s kterou má vztah, vidí určitý vzor. Tato dívka žije s respondentem na ubytovně a může mít podobný osud, ale situaci zvládá lépe. Respondent na položené otázky uvádí:

Co Vám brání, aby se Vaše situace zlepšila? *Práce, já jsem byl 30. 9. na pracáku. Tam mně řekli, abych přišel za tři měsíce. Jen jednou mi nabídli veřejnou*

službu na Armádě spásy, ale to jsem ještě ukočíroval, že jsem tam nemusel. Teoretická část 2.4 popisuje, že k předpokladům sociálního začlenění patří získání zaměstnání. V řadě případů stejně jako u tohoto respondenta, jde o určitý alibismus, kdy po nabídce veřejné služby, která byla finančně ohodnocená, tuto nabídku nepřijal.

Proč se Vám nepovedlo nic změnit? *To nevím, asi protože pořád piju. Co nebo kdy jste pro to něco naposledy udělal?* *Nic pro to nedělám, jen co musím. Chodím na pracák, jinak nic. Co by Vám pomohlo k životu před nástupem na ubytovnu?* *Kdyby byly pracovní příležitosti, tak se tolik nechlastá. Člověk by přišel na jiný myšlenky, byl by s jinýma lidma.* V teoretické části podkapitoly 4.4.2 popisují předpoklady sociálního začlenění. Pozitivním podnětem ke změně životního stylu je kontakt s lidmi, kteří nežijí na ulici. Další možností je vztah k určitému vzoru, který si prošel podobným osudem a získal určitý status ve společnosti. Může to být například nová partnerka.

Jak jste spokojený se sebou samým? *Nejsem, vím, že bych měl přestat pít a kouřit. Nevím, já mám někdy takové stavy, že jsem se chtěl zabít. Ted' mám novou holku, dokáže tam (na ubytovně) ušetřit i nějaký prachy. Jsem rád, že někoho mám, to mi docela pomáhá.*

Popis postojů ke změně životního stylu:

- Kognitivní: Uvádí získání zaměstnání, což nesměruje ke konativní oblasti (odmítl placenou veřejnou službu). Uvědomuje si nutnost snížení požívání alkoholu. Další možností je vzor člověka, který životní situaci zvládl. Deklaruje, že kontakt mimo bezdomoveckou subkulturu by mohl být přínosný. K této oblasti patří i úvaha o sebevraždě.
- Emocionální: Je charakteristická nespokojeností. Pozitivním projevem emocionální části je nový vztah.
- Konativní: Návštěvy na ÚP a nový partnerský vztah.

Respondent B:

1. Od dětství po odchod na ulici-ubytovnu.

Shrnutí: Experimentování a později závislost na pervitinu vedla ke gamblerství a v současné době k závislosti na alkoholu. Respondentka neměla žádnou oporu při odchodu od rodičů. Nyní jsou vztahy uspokojivé, ale je patrná nedůvěra rodičů k respondentce. Pobyt na ubytovně pomohl respondentce zbavit se závislosti na pervitinu, což nahradila závislostí na alkoholu. Klima ubytovny více podporuje a toleruje požívání alkoholu. Respondentka zde získala nové sociální dovednosti, ke

kterým patří péče o spolubydličiho a hospodaření s prostředky. Školu stále považuje za důležitou hodnotu. Nevyužila nikdy azylový dům Armády spásy. Přesto proces socializace, nebyl úspěšný. K tomu přispěla nedostatečná opora v rodině. Tyto skutečnosti popisuje následovně:

Jaké byly vztahy s rodiči, sourozenci? *Vztahy s rodiči byly dobré, než jsem začala dělat blbosti. Tím myslím brát pervitin, hrát automaty, kradla jsem jim peníze. Nadělala jsem hodně dluhů, nakonec mě nechali soudně vystěhovat. Ted' se navštěvujeme normálně. Už tam není ta důvěra. Ted' jsem už dva roky čistá, nic neberu. Čím to je? Asi tím, že nejsem na ulici, ale na ubytovně. No, ale místo toho perníku (slangový výraz pro pervitin) jsem na ubytovně začala víc chlastat.* Teoretická část 2.1 Pojem životní situace a sociální fungování popisuje životní etapu mladých lidí do 26 let. Ta je charakteristická experimentováním s návykovými látkami, což může skončit odchodem z domova a narušenými vztahy s rodinou.

Kde jste měla oporu? *Po odchodu od rodičů jsem našla oporu v chlastu.* V Teoretické části 2.2 Od dětství po současnost popisují, že období dospívání, může nedostatečná opora v rodině vést k riskantnímu chování. Člověk v období dospívání není schopný předvídat následky odchodu na ulici.

Jak Vás změnil odchod na ubytovnu? *Tak začalo to na ulici, tam to bylo úplně jiný, tam jsem to nezvládala. Hodně mi pomohl bývalý přítel, dostal mě na ubytovnu. Tam mě to změnilo hodně, potkala jsem tam dalšího člověka Hanesa, který mě požádal, jestli bych mu nedělala pečovatelku, je po mozkové příhodě. Mám taky určitý povinnost. Vždycky se ho zeptám, jestli mě bude ještě potřebovat a pokud ne, tak se můžu ožrat. Jo, když to shrnu oproti ulici, tak jsem na ubytovně začala aspoň něco dělat. Dříve to bylo na ubytovně lepší, se starým majitelem, platil mě za úklidy celé ubytovny. Mohu říci, že pobyt na ubytovně na rozdíl od pobytu na ulici pomáhá k získání nových sociálních dovedností. K získaným sociálním dovednostem respondentky patří péče o spolubydličiho a dřívější úklid ubytovny. Teoretická kapitola čtyři uvádí následující: Úroveň sociálních dovedností lze považovat za zásadní činitele ovlivňující úspěšné nebo neúspěšné sociální fungování.*

Popis postojů k resocializaci:

- Kognitivní: Respondentka si uvědomuje pozitivní posun od pervitinu k alkoholu. Je patrná jistá míra odpovědnosti v péči o spolubydličiho a dále snaha o udržení vztahů s rodiči.

- Emocionální: Empatie ke zdravotně postiženému člověku, touha po alkoholu.
- Konativní: Péče o spolubydlicího, požívání alkoholu, návštěva rodičů.

2 Život na ubytovně

Shrnutí: Podobně jako respondent A uvádí, že hlavní vliv na posun v resocializaci má klima ubytovny. Špatnému klimatu napomáhá nezájem majitele v řešení drobných oprav a stanovení finančních pokut za porušení pravidel. To následně ovlivňuje vztahy mezi majitelem a ubytovanými. Na této ubytovně není respektováno soukromí, dochází k rušení nočního klidu. Témata v komunikaci nesměřují k ničemu smysluplnému. Respondentka popisuje uvedené skutečnosti následovně:

Co děláte během dne? *Tak ráno mám třesavku, hned si musím něco dát (víno) k tomu cigáro. Potom nějaká hygiena, ted' je to špatný s teplou vodou, ta skoro nikdy neteče, už čtyři měsíce. Je to docela nezajem ze strany majitele. Vedle na pokoji mají rozbitý zámek u dveří a taky jim nekoupí nový. Potom lidi nikam nemůžou jít, hrozně se tady krađe. Tady to chodí jako na Václaváku, nikdo ani nezaklepe, každý jde hned na pokoj. Už ani nechodí žebrat 5- 10 Kč, už chodí s hrníčkem „naliješ mi víno?“ Já už musím schovávat víno za postel, to je samý nalij, nalij, nalij. Já ty peníze mám, ale nikoho nebudu sponzorovat. To třeba ráno ve čtyři, přijdou pro cigáro, člověk se ani nevyspí. Někdy je to dobrá groteska ve dvě hodiny dopoledne, kdyby spadl špendlík na zem je to slyšet jaký je klid. A v sedm večer to bombarduje dveřma, řvaní a hádání. To nikdo neřeší? To by musel někdo zavolat majiteli a ráno za to dostane od majitele 500 Kč pokutu. Má na to právo? Minule dal pokutu čtyřem lidem a vůbec nezjišťoval, jak to bylo. Mně zabere hodně času starání se o Hanese.* V teoretické podkapitole 4.3 Životní styl OBP popisují dvě proměnné, které ovlivňují životní styl člověka. První proměnnou jsou životní podmínky člověka. Ty člověk různě hodnotí a reaguje na ně (*proč neteče teplá voda, může nám dát pokutu*) A druhou proměnnou je osobnost jedince, jeho hodnoty a zájmy.

Dá se říci, že se Váš život změnil, od té doby co jste přišla na ubytovnu po současnost? Já vidím ten posun v tom, jak jsem přišla na ubytovnu, tak mi něco v hlavě přeskočilo a řekla si, že končím s pervitinem. Sice ted' jsem začala chlastat, ale to mě nestojí tolik peněz. Ted' bych se chtěla zbavit toho chlastu a jít do práce, ale vím, že na ubytovně to nebude lehké. Naučila jste se něčemu novému na ubytovně? Odpálkovat ty příživníky a somráky. Podkapitola 3.4 popisuje Teorii sociálního učení J. Rottera.

Tato teorie klade důraz na prostředí, v jehož interakci probíhá sociální učení. Člověk má schopnost myslet a předvídat tak, aby získal odměnu nebo se vyhnul trestu.

Popis postojů k životu na ubytovně:

- Kognitivní: Ubytovna respondentce nevyhovuje ve všech směrech, neteče teplá voda, krade se, žebřá, finanční sankce za porušení pravidel, ale není schopná toto prostředí změnit. V oblasti požívání alkoholu respondentce ubytování vyhovuje.
- Emocionální: Uvádí potřebu nastavit si hranice a dále rozhořčení nad jednáním majitele
- Konativní: Nastavení hranic, vůči ostatním ubytovaným. Nutnost schovávat víno a osobní věci.

3 Bariéry a předpoklady pro změnu životního stylu.

Shrnutí: Základním předpokladem pro sociální začlenění je práce a změna ubytovny. Méně si připouští nutnost zbavení se závislosti na alkoholu. Předpokladem pro změnu životního stylu je nový vztah s partnerem, který bydlí mimo ubytovnu. Změnu může podpořit i narození dítěte, o kterém se také respondentka v rozhovoru zmínila. Reálné je v současné době stanovení si hodnot, které dají respondentce nový smysl v životě. Může to být uváděná péče o spolubydlicího nebo úklid ubytovny. To vše může snížit požívání alkoholu. Tyto skutečnosti respondentka popisuje následovně:

Co Vám brání, aby se vaše situace zlepšila? Kdybych měla práci, tak se všechnolepší, mohla bych mít jiný bydlení. Proč se Vám to ještě nepovedlo změnit? Tak všude chtějí nějakou praxi, a když není práce tak, kde mám získat praxi? Co nebo kdy jste pro to něco udělala? Tak já pro to dělám maximum, chodím na pracák, víc asi nemůžu. Co by Vám pomohlo k životu před nástupem na ubytovnu? Musela bych si dát tak dva týdny detoxu od alkoholu. Asi si sehnat jiný ubytování. Jak jste spokojená se současným životem? Tak napůl. Jsou světlejší i tmavší okamžiky. Co je dobře, že jsem vypadla z toho perníku a že se o někoho starám, už nechodím do heren. Co se mi povedlo za poslední dobu, je ušetřit 27 000 Kč, odkládám si peníze, které mi dává Hanes, že se o něj starám. Oporu pro toto tvrzení mám v podkapitole 4.1 Defínice pojmu sociální dovednost. Respondent se některých sociálních dovedností zbavil, jiné získal. Hlavní vliv na upevnění sociálních dovedností mají povzbuzení a pochvala, které následně zvyšují sebevědomí.

Máte nějaké plány do budoucna? Respondentka si povzdechla. *Je mi už 31 roků, chtěla bych dítě a normálního chlapa, co by mě měl rád. Na ubytovně to nemá cenu, tam se mi nic takovýho nepovede. Vidím, jak dopadají ty děcka, co tam vyrůstají. Ve čtyřech letech to ani nemluví.* Mezi pozitivní podnět ke změně životního stylu patří partnerství, láska a děti. Pro podporu resocializace je důležité, aby partnerem nebyla OBP. Plány patří k pozitivním podnětům pro změnu životního stylu, tato část je popsána v podkapitole 4.4.2. které je nutné rozdělit do menších částí.

Popis postojů ke změně životního stylu:

- Kognitivní: Uvádí získání zaměstnání a nízkou praxi. Dále si uvědomuje nutnost zbavení závislostí na alkoholu a zajištění jiného ubytování. Do této oblasti zařazují i zájem získat partnera, který není OBP a založení rodiny.
- Emocionální: Je patrná určitá spokojenost s ukončením závislostí na pervitinu, ale také zklamání z nenaplněného partnerského vztahu.
- Konativní: Návštěva ÚP a dále schopnost uspořít finanční prostředky.

Respondent C:

1. Od dětství po odchod na ulici-ubytovnu.

Shrnutí: Vztahy v rodině jsou dobré, navštěvuje rodinu, oporu má v bývalé manželce. Hlavní bariéra integrace do společnosti, je špatný zdravotní stav a nízký příjem na splátky dluhů. Vzdělání a práce je pro respondenta důležitá hodnota. I přes zhoršení zdravotního stavu, vytrvale hledá zaměstnání a chce něco změnit. Na ubytovnu se dostal po odchodu z Armády spásy a není tu spokojený. Proces socializace respondent úspěšně zvládl. Výstup z rozhovoru s respondentem popisující výše uvedené je v následujícím textu:

Jaké byly vztahy s rodiči, sourozenci? *Jsou dobré, teď třeba jedu na hřbitov, tam se setkává celá rodina. Rodiče byli v pohodě, kdykoliv mohu mamku navštívit, jen s ní nemůžu bydlet, protože je v domě s pečovatelskou službou (DPS). Kde jste měl oporu?* *Teď mám hlavně oporu v bývalé manželce. Od té doby, co se děti vyučili a neřešíme peníze, se vztahy hodně zlepšily. V Krnově můžu navštívit manželku i syna, a vždycky mi pomohou.*

Byla pro vás důležitá škola, vzdělání? *To určitě důležité je, já jsem vyučený automechanik. Dříve, to nešlo se flákat. Po škole jsem musel jít hned do práce a celý život jsem dělal řidiče. V práci to bylo dobré, než jsem měl první infarkt, to mně bylo čtyřicet. Po infarktu to už nešlo, tak jsem odjel do Olomouce, kde jsem dopoledne hlídal*

parkoviště, odpoledne jsem dělal v kuchyni a do půlnoci jsem zase hlídal parkoviště. Problém byl můj zdravotní stav, tak jsem tam skončil. Respondent uznává vzdělání a práci jako důležitou hodnotu. Je patrné, že byl v zaměstnání vytrvalý a měl vůli něco změnit. V podkapitole 2.2 Od dětství po současnost, se věnuji období dospívání, kdy je patrná určitá míra sociální nezakotvenosti, která má vliv na chování a získání zaměstnání. Určitou roli v dospívání tohoto respondenta sehrál tehdejší politický režim ČSSR. Hlavní bariérou pro návrat do společnosti jsou dluhy a zhoršený zdravotní stav. Podobné bariéry popisuje teoretická část 4.4.1 Bariéry sociálního začlenění. Respondent dále odpovídá na otázku:

Jak jste se dostal na ulici? *Po tom co jsem skončil v Olomouci, tak jsem šel do Zábřehu na inzerát, tam sháněli práci. To brzo skončilo a odešel jsem na ubytovnu, tam to bylo dobré, ale zase jsem měl infarkt, a když jsem se vrátil, už mě vystěhovali. Pak jsem byl čtrnáct měsíců na Armádě spásy. Až se uvolnila ubytovna, kde jsem teď. Vůbec mně to tady nevyhovuje kvůli zdravotním potížím. Jen se tady pije a na pokojích je nahuleno, kouřit se může všude. Může se pít také všude? To není omezené, může se pít všude na kuchyňce, pokoji, kde kdo chce. Nejhorší je, že člověk nemá žádné soukromí, nikde se neklepe.*

Jak Vás změnil odchod na ubytovnu? *Ani ne, pít jsem se tam nenaučil, taky nemůžu kvůli zdravotnímu stavu. Je to těžký to pořád dokola vysvětlovat, že nepiju, mají mě trochu za pitomce. I když jsem prošel hodně ubytoven, věřím, že se to zlepší a najdu si práci.* V tomto případě je patrné, že proces socializace proběhl úspěšně. Třetí kapitola uvádí, že proces socializace je ovlivněn sociálním učením. Člověk si osvojuje obsah socializace a dále regulačními procesy. Pomocí těchto regulačních procesů (rodina, zaměstnání) se utváří osobnost člověka a směřuje k požadovaným cílům.

Popis postojů k resocializaci:

- Kognitivní: Udržení dobrých vztahů s rodinou, zájem změnit ubytovnu a najít si práci.
- Emocionální: Rozhořčení nad klimatem ubytovny, víra ve zlepšení své životní situace.
- Konativní: Návštěva rodiny, hledání zaměstnání.

2. Život na ubytovně

Shrnutí: Na zlepšení životní situace má hlavní vliv prostředí ubytovny a hodnoty klienta. Respondent má sociální dovednosti podporující resocializaci, proto neakceptuje

klima této ubytovny, je rozhodnutý změnit ubytovnu. V případě respondenta C je vidět určitý posun například v komunikaci, kdy se nejedná o témata související s požíváním alkoholu. Deklaruje, že témata o práci na této ubytovně nezaznívají, což potvrdil i respondent A. Z rozhovoru s respondentem vybírám tu část, která je relevantní k tomuto závěru.

Dají se **porovnat jednotlivé ubytovny? Jsou lepší a horší? *Jo, je tam rozdíl, tam kde jsem byl, než jsem šel na Armádu spásy, se nesmělo veřejně pít. Pokud Vás majitel chytl, že tam nějak moc pijete, poslal ho ven a mohl přijít až druhý den. Dbal na pořádek, byli tam víc slušní lidi.*** V teoretické části 3.2 Činitelé ovlivňující socializaci popisují nutnost seznámení se s normami a hodnotami v organizaci (v našem případě v ubytovně) pro nově příchozí osoby. K činitelům ovlivňujícím socializaci patří i prostředí.

Co děláte během dne? *Bud' jsem si vařil, chodil do práce, opravoval kolo. Takový věci co souvisí s prací.* V této části se mohu odvolat na úspěšný proces socializace, kdy respondent nesměruje k žádným činnostem, které by porušovaly právní nebo společenské normy.

Dá se říci, že se Váš život změnil, od té doby co jste přišel na ubytovnu po současnost? *Na této ubytovně vím, že dlouho nezůstanu, musím si sehnat rychle něco jiného nebo tady doslova umřu. Nedělá mi to tady dobře spát v zakouřené místnosti nevyspat se kvůli hluku. Poslední dobou je to hrůza, neteče teplá voda, v pátek a sobotu jak jede hospoda, se člověk ani nevyspí.* Podnětům pro změnu životního stylu se věnuji v podkapitole 4.4.2 Předpoklady pro sociální začlenění. Jedna skupina předpokladů pro změnu životního stylu je „poznání nutnosti a dále ohrožení“.

Naučil jste se něčemu novému na ubytovně? *Jo naučil jsem se nastavit si hranice odtud potud. Ukázat jim, že mám peníze, budou pořád chodit a něco žebrot.* V teoretické části 3.3 popisují Teorii sociálního učení J. Rottera, která klade důraz na prostředí, v jehož interakci probíhá sociální učení.

Popis postojů k životu na ubytovně:

- Kognitivní: Nutnost změny ubytovny, nalezení smysluplných aktivit a nastavení hranic.
- Emocionální: Strach z dalšího pobytu, pocit ohrožení.
- Konativní: Činnosti související s prací, nepodlehnutí patologickým činnostem.

3. Bariéry a předpoklady pro změnu životního stylu.

Shrnutí: Základem úspěšné integrace je medikamentózní léčba. Respondentovi by pomohla ke změně životního stylu zajištění nějaké práce. Reálná je dobrovolnická činnost, která je v řadě organizací ohodnocena například stravou zdarma. To ušetří respondentovi prostředky, které může použít na úhradu léků nebo udržení kontaktu s rodinou.

Co Vám brání, aby se vaše situace zlepšila? Asi zdraví, pořád nejsem v tom stavu, abych si zajistil práci. Co nebo kdy jste pro to něco naposledy udělal? Chodím na kontroly, tak se to snadlepší. Hodně doplácím na léky až 800 Kč měsíčně, tak mi toho moc nezbyde. Reintegrační proces zahrnuje čtyři roviny: Psychologickou, sociální, spirituální a medicínskou (cílem je zlepšení zdravotního stavu). **Jak jste spokojený se sebou samým? Ani ne, ještě ne. A proč? Je to otázka financování, nemám na úhradu léků. Chtěl bych něco koupit na hřbitov a taky něco ušetřit děčkám na Vánoce. Posílám jim aspoň pohled, na to mám. Teď v listopadu mají narozeniny. Máte nějaké plány do budoucna? Chtěl bych si najít práci odpovídající mému zdravotnímu stavu. Tak třeba práci v kuchyni. Toto je jen přežívání, takhle se nedá bydlet a nechci tak žít. Asi začnu tím, že si seženu jinou ubytovnu.** V teoretické podkapitole 4.4.2 Předpoklady pro sociální začlenění uvádím, že stanovení si určitých cílů napomáhá sociálnímu začlenění.

Popis postojů ke změně životního stylu:

- Kognitivní: Uvádí nutnost zlepšení zdravotního stavu a následné získání zaměstnání.
- Emocionální: Je patrný zájem o rodinu.
- Konativní: Pravidelné návštěvy lékaře, zajištění léků.

7.2 Respondenti z ubytovny „B“

Analýza dat od respondentů z ubytovny B

Respondent D:

1. Od dětství po odchod na ulici-ubytovnu.

Shrnutí: Vztahy s matkou byly dobré a je mu doposud oporou. Matka má podíl na vytvoření závislosti na alkoholu. Respondent prošel procesem socializace z větší části úspěšně. Některé hodnoty a normy přijal (význam vzdělání, práce, péče o matku) a

jiné mu činí potíže (tříkrát rozvedený, špatné vztahy s dětmi). Přesto převažuje určitá motivace a vůle něco změnit. Uvědomuje si, že potíže nevyřeší alkohol a neztrácí nad požíváním alkoholu kontrolu. Proces socializace byl u tohoto respondenta z větší části úspěšný. V rozhovoru uvádí následující:

Jaké byly vztahy s rodiči, sourozenci? *Ted' se stýkám pouze s mamkou. Mám ještě dvě sestry, ale jak se vdaly, tak jsme se rozvádali. Fotr se o nás moc nestaral, rozvedl se s matkou, když mně bylo dvanáct let. Mamka dělala hospodskou, tak k tomu bylo blízko. Sama skončila na protialkoholickém léčení. Ted'si s mamčou dám taky, ale vím, kdy mám dost. Na léčení jsem nikdy nebyl, mám to pod kontrolou.* V teoretické části 3.3 popisují, že základem teorie sociálního učení A. Bandury je nápodoba. Respondent napodoboval chování matky, což vedlo ke vzniku závislosti na alkoholu.

Kde jste měl oporu? *Nejvíc u mamky, ta mně hodně pomohla, ještě ted' za mě platí exekuce. Vlastní děcka mě znají jenom, když potřebují peníze.* Opора, kterou respondentovi poskytla matka, má pozitivní vliv na proces socializace. Vágnerová, M. v teoretické části 3.2 Činitelé ovlivňující socializaci popisuje význam pečující osoby pro úspěšnou socializaci.

Byla pro vás důležitá škola, vzdělání? *Jsem vyučený zedník – obkladač s tím se dá sehnat práce vždycky. Dnes, když není výuční list, je to špatný, seš o vrstvu níž. Já měl hlavně problémy s babama, od vojny jsem vystřídal hodně ženských. Jsem tříkrát rozvedený a mám devět dětí. Ted' jsou ty vztahy špatný kvůli tomu, že nemám peníze na splácení alimentů.*

Jak jste se dostal na ulici? *Podnikal jsem a zadlužil se. Pak jsem šel do výkonu trestu a odtud na ulici. Všechn majetek padl na exekučky. Z toho majetku jsem zaplatil tři miliony a ještě devět milionů mám platit.* K převažující příčině bezdomovectví patří subjektivní příčiny a to konkrétně dluhy a ztráta zaměstnání.

Jak Vás změnil odchod na ubytovnu? *Tak hodně jsem zhubl, taky mě chytly nervy. Když spíš venku pod mostem, začneš uvažovat víc nad sebou. Nejhorší je, jak začneš na všechno kašlat. Hlavně musíš chtít ty sám něco změnit. Ten chlast tě jen otupí, ale nic nevyřeší. Taky pomáhá, když si někoho najdeš. Jak si ve dvou nebo máš děcka, tak se víc snažíš. Je důležitý vědět, že o tebe někdo stojí, někdo se na tebe těší. Nejhorší je zůstat úplně sám a nemít pro koho žít.* U respondenta neproběhla změna hodnot, stále prohlašuje, že je důležitá vytrvalost a vůle něco v životě změnit. Přestože má určité psychické potíže, zátěž spojenou s odchodem na ulici zvládl. Teoretická část

4.4.2 Předpoklady pro sociální začlenění popisuje význam partnera, dětí pro úspěšné zařazení do společnosti.

Popis postojů k resocializaci:

- Kognitivní: Člověk musí chtít něco změnit, pomáhá mu, když má pro koho žít.
- Emocionální: Dobrý vztah k matce.
- Konativní: Neztrácí kontrolu nad požíváním alkoholu.

2. Život na ubytovně

Shrnutí: K hodnotám, které respondent uznává, patří zajištění ubytování, stravy a práce. Práce dává respondentovi určitý smysl v životě. Práce a záliby pomáhají zaplnit volný čas, který by jinak mohl trávit požíváním alkoholu. Dobrá spolupráce s majitelem vede k zajištění drobných oprav kolem ubytovny. Respondent si také uvědomuje zvyšující komfort ubytování, proto si tohoto ubytování více váží. V komunikaci jsou otevírána smysluplná témata (zájmy, vaření, brigády). K získaným dovednostem patří takové chování, které umožňuje dobré soužití. Respondent uvádí, že poznal ubytovny, kde je velký počet osob závislých na alkoholu a drogách, což narušuje klima ubytovny. Tyto skutečnosti uvedl v rozhovoru následovně:

Jak dlouho bydlíte na ubytovně? Celkem jsem už třináct let bezdomovec. Dva roky jsem byl ve výkonu trestu, potom dva roky na Armádě spásy a zbytek na ubytovnách. Myslím, že je nejdůležitější mít střechu nad hlavou, něco na jídlo a nějakou práci. Člověk i při té práci přijde na jiné myšlenky.

Co děláte během dne? Spravuju, uklízím, udržuju, všechno, s čím se dá pomoc kolem ubytovny. Jaké máte vztahy s majitelem? Jo dobrý, tak než aby platil firmy, tak co můžeme, uděláme sami. Furt je něco rozbitýho. Nejhorší je, když tě nechají samotnýho, dělej si, co chceš, pak to směřuje jen k chlastání. Je dobrý mít nějakou zálibu. Já si teď lepím modely. Prostě přijít na jiný myšlenky. Podkapitola 4.3 uvádí životní styl jako způsob jednání, který má základ v určitých zvyklostech, vztazích a činnostech.

Dá se říci, že se Váš život změnil, od té doby co jste přišel na ubytovnu po současnost? Na první ubytovně jsem byl v Klatovech, tam byla u toho i práce, to bylo dobrý, nevýhoda byla to, že nás bydlelo i třicet na pokoji. Ted' je to nádhera mám soukromí, můžu si uvařit, vyžehlit, přijít a odejít kdy chci.

O čem se bavíte s ostatními? O zdraví, o koníčkách, o filmech, o vaření, kdo má na co chuť. Hodně chlapů je uzavřených a člověk se musí naučit s nimi komunikovat. Bavíte se o práci nebo brigádách? Ano, sem na ubytovnu jezdí hodně lidí shánět někoho na brigády. Většinou je to načerno, je to pomalu každý druhý den. Sociálním učením na ubytovnách získal respondent nové sociální dovednosti, k nimž patří účelná komunikace i s uzavřenými lidmi. K dalším dovednostem, které jsou podporovány klimatem ubytovny, je práce načerno. Ta mimo toho, že porušuje právní normy, pomáhá respondentovi, aby nesměřoval k požívání alkoholu.

Naučil jste se něčemu novému na ubytovně? Vycházet s lidma. Nedělat co nechceš, aby ti dělal druhéj. Umět se chovat, nekrást. Zažil jsem ubytovny, kde se kradlo z ledniček, to je špatný. Záleží na typu ubytovny, jak je tam hodně fetáků a alkoholiků, je to špatný. Tady má každý svoje soukromí, bydlíme po dvou, máme spíše kamarádský vztahy. Jak nastavuje majitel pravidla? Pokud někdo pořád chlastá, tak letí ven. Musí být nějaký pořádek, tady bydlí i lidi co chodí do práce a chtějí se vyspat. Je to tak, že ve 20:00 je večerní klid a ve 22:00 je noční klid. Všechno je napsané v domovním řádu a ten je uvedený v ubytovací smlouvě.

Popis postojů k životu na ubytovně:

- Kognitivní: Je důležité mít ubytování, zajistit si stravu a práci. Při práci člověk nemyslí na alkohol. Dále respondent uvádí, že je důležité najít určitý konsenzus mezi ubytovanými.
- Emocionální: Jedná se o schopnost vycházet s lidmi.
- Konativní: Jde o práci kolem domu i práci načerno.

3. Bariéry a předpoklady pro změnu životního stylu.

Shrnutí: Hlavní bariérou jsou dluhy ve výši devět milionů. Respondent si uvědomuje nereálnost splácení dluhů, proto volí práci načerno. Pomáhá mu fakt, že má pro koho žít (matka, partnerka, děti). Má určitou odpovědnost a snaží se prací načerno zlepšit svoji životní situaci. V rozhovoru popisuje výše uvedené skutečnosti následovně:

Co Vám brání, aby se vaše situace zlepšila? Asi peníze. S tím dluhem co mám, nemám šanci nic změnit, to budou platit ještě děcka. Já bych musel vydělávat tak 18 000 měsíčně při nástupu do práce a to ti tady nikdo nedá. Mně se ani nevyplácí normálně dělat. Pokud vydělám 10 000 Kč a zaplatím 5 000 Kč na nájem, zbytek dám na úhradu dluhů, tak jsem na tom hůř než teď. To je lepší něco dělat načerno.

Co nebo kdy jste pro to něco naposledy udělal? *Tady na Moravě práce není, zkusím na jaře vypadnout do Čech, kde zkusím sehnat práci, ale zase načerno.* K bariérám sociálního začlenění patří dluhy. Tato bariéra je popsána v podkapitole 4.4.1.

Co by Vám pomohlo k životu před nástupem na ubytovnu? *Jedině výhra, u mě je to jen o penězích. Jsem rád, že mám na jídlo a doplatky na bydlení.*

Jak jste spokojený se sebou samým? *Snažím se, aby hlavně byli spokojení ti druzí se mnou. Dostal jsem se do toho sám a taky se z toho musím sám vyhrabat.*

Máte nějaké plány do budoucna? *Odstěhovat se za práci do Čech. Do jara musím něco ušetřit, nemůžu tam jet s třema tisíci. V podkapitole 4.4.2 „Předpoklady pro sociální začlenění“, popisují pozitivní podněty pro změnu životního stylu. K těmto podnětům patří i plány do budoucna.*

Popis postojů ke změně životního stylu:

- Kognitivní: Uvádí vysoké dluhy, které není schopen splatit běžnou prací. Preferuje práci načerno.
- Emocionální: Je patrný určitý optimismus.
- Konativní: Jsou zřejmé plány do budoucna a práce načerno.

Respondent E:

1. Od dětství po odchod na ubytovnu.

Shrnutí: V současné době si respondent uvědomuje, že zdrojem potíží byl spíše on sám. Konkrétně jeho neschopnost hospodařit s prostředky a pití alkoholu. Po odchodu z Armády spásy až doposud žije na ubytovně B a nemá nějaké zásadní potíže v oblasti socializace. Ke kompetencím, které respondent získal, patří samostatnost. Oporu po odchodu z rodiny mu poskytla babička. Škola pro respondenta neměla velkou hodnotu, spíše uvádí význam práce pro úspěšnou resocializaci. Proces socializace proběhl úspěšně. Výše uvedené deklaroval v rozhovoru následovně:

Jaké byly vztahy s rodiči, sourozenci? *Kdysi byly normální, ale po vojně se začaly zhoršovat. Hlavně s otcem jsem se hádal, nakonec mě vyhodil. Teď vidím, že měl trochu pravdu. Po výplatě jsem většinu peněz prochlastal s kámošema.*

Kde jste měl oporu? *Tak když jsem odešel, vzala si mě babička z matčiny strany, tátovi na truc.*

Jak jste se dostal na ulici? *Jak jsem říkal, fotr mě vyhodil z domů, protože jsem jim nepřispíval na domácnost. Potom jsem šel na podnikovou ubytovnu, tam se platilo*

500 Kč měsíčně. To bylo levný, ale fabrika to zvedla na 3 500 Kč. Jak mě táta vyhodil, pomáhala mi babička, ale nemohl jsem tam bydlet pořád, kdo měl poslouchat rodiče, jak se kvůli mně hádají. Odtud jsem šel bydlet na Armádu spásy a potom na tuto ubytovnu.

Jak Vás změnil odchod na ubytovnu? Nijak zásadně mě nezměnil, začal jsem být samostatný. Žiju sám, nemám o nic starost, o děcka, o ženskou. Jsem spíš samotář a tak mně to vyhovuje. Respondent získal odchodem na ubytovnu novou sociální dovednost – samostatnost.

Popis postojů k resocializaci:

- Kognitivní: Uvědomuje si své chyby z období dospívání, naučil se hospodařit s finančními prostředky.
- Emocionální: Popisuje se jako samotář, kterému tento životní styl vyhovuje.
- Konativní: Jedná se o schopnost hospodařit s prostředky.

2. Život na ubytovně

Shrnutí: Pracuje jako dobrovolník na Armádě spásy, zbytek volného času využívá k realizaci svých zájmů. Po odchodu z Armády spásy se naučil samostatnosti. K volnočasovým aktivitám patří práce na PC a drobné opravy elektroniky. Majitel respondentovi vyčlenil malou místnost, kde tuto činnost provádí. Příležitostně požívá alkohol, ale neztrácí nad ním kontrolu. V rozhovoru popsal tyto skutečnosti následovně:

Co děláte během dne? **Když nejsem v práci (jako dobrovolník), tak stahuju něco na počítači nebo vypaluju CD, opravuji elektroniku, to mě baví. Vždycky se něco najde, když člověk chce.**

Dá se říci, že se Váš život změnil, od té doby co jste přišel na ubytovnu po současnost? Jo, dá se říct, že jsem se naučil nějak zabavit tu hlavu, musím pořád něco dělat. Nebaví mě jen tady zevlovat, ted' je všechno na mě, jak to zvládnu. Tady vím, že musím zaplatit nájem (na této ubytovně se doplácí 700 Kč) a jestli zbytek peněz prochladám, můžu si za to sám.

A co alkohol? Tak dám si dvě, tři piva, ale vím, že mám jít do práce, tak to nepřeháním. Já jsem to nikdy nepotřeboval k životu.

Popis postojů k životu na ubytovně:

- Kognitivní: Důležité je najít si nějakou aktivitu (dobrovolnická činnost, volnočasové aktivity). Alkohol není důležitý v životě respondenta.

- Emocionální: Našel si činnost, která ho baví (oprava elektroniky).
- Konativní: Vykonává dobrovolnickou činnost, opravuje elektroniku.

3. Bariéry a předpoklady pro změnu životního stylu.

Shrnutí: Hlavní bariérou je nízký příjem, který respondentovi neumožňuje žádné změny. Tento příjem si chce zvýšit hledáním nové práce. V tomto případě jde o určitý alibismus. Uvádí, že jeho prací je dobrovolnická činnost na Armádě spásy. Pomyslná spokojenost a naučená schopnost žít pouze z dávek může být také bariérou pro další posun. Respondentovi by podle něj pomohla práce s výdělkem nad 10 000 Kč. Pokud by byl výdělek kolem 8 000 Kč respondent uvádí, že se mu nevyplatí pracovat. V rámci rozhovoru uvedl následující:

Co Vám brání, aby se vaše situace zlepšila? *Finance, kdybych si sehnal práci, mohl bych mít jiný ubytování. Chodíte se ptát na práci? Ne nechodím, jen když mám jít na pracák, tak mi tam řekne, jestli pro mě něco mají. Proč se Vám to ještě nepovedlo změnit? Tak asi na to trochu kašlu, dělám na Armádě spásy a to mi tak vyhovuje.*

Co by Vám pomohlo k životu před nástupem na ubytovnu? *Asi abych měl práci, kde bych vydělal minimálně těch 10 000 Kč. Za 8 000 Kč se nevyplatí dělat. A proč? To, když spočítám, co budu platit za bydlení a co mi zbyde, tak jsem na tom stejně jako teď.* Respondent si uvědomuje, že rozdíl mezi dávkami, které pravidelně měsíčně pobírá (částkou na živobytí a doplatkem na bydlení) a výdělkem kolem 8000 Kč je rozdíl 600 Kč.

Popis postojů ke změně životního:

- Kognitivní: Uvádí, že je důležité zajistit si práci, kde bude minimální příjem 10 000 Kč.
- Emocionální: Je patrná určitá spokojenost a nezáměr nic měnit.
- Konativní: Do této oblasti patří dobrovolnická činnost.

Respondent F:

1. Od dětství po odchod na ubytovnu.

Shrnutí: Vztahy s rodiči byly špatné, což vedlo k závislosti na alkoholu a automatech. Oporu měl respondent v sestře a pozitivně hodnotí hospitalizaci v psychiatrické léčebně. Zamyšlení nad životem, pomoc sestry a psychiatrů vedlo k pozitivnímu posunu v socializaci. Respondent uznává hodnoty jako je práce a nechce se

vrátit k závislostem na alkoholu a gamblerství. Proces socializace byl ve větší části úspěšný. Tyto skutečnosti popsal v rozhovoru následovně:

Jaké byly vztahy s rodiči a sourozenci? Špatný, hlavně s otcem, spolu jsme měli spory od malička. Co ho k tomu vedlo? Nevím, pořád jsme se hádali, a to se táhlo dál a dál. Odešel jsem od nich, začal jsem trochu pít a hrát automaty. Nakonec jsem nadělal velké dluhy. Kde jste měl oporu? Ségra mi jednu dobu hodně pomáhala, ale potom měla vlastní rodinu, tak to nešlo. V kapitole 3.2 uvádím, že úroveň emočních vazeb s pečující osobou, blízkými lidmi a internalizované zkušenosti s vnějším prostředím mají zásadní vliv na proces socializace. Dá se říci, že období dětství nepřispělo k úspěšné socializaci.

Byla pro vás důležitá škola, vzdělání? Škola je k ničemu, pokud je člověk šikovnej, tak si ty peníze vydělá. Respondent neuznává školu jako zásadní hodnotu v životě člověka, větší váhu přikládá samotné práci.

Jak jste se dostal na ulici? Skrz ty dluhy. Jak to bylo celé? Bydlel jsem u rodičů, potom jsem žil s přítelkyní, měli jsme vlastní byt, oba jsme dělali. Začal jsem trochu chlastat a sázet, peníze ubývaly, nakonec jsme se rozešli. Potom to šlo z kopce, asi tomu pomohl ten rozchod, že jsem skončil venku. Člověk ztratí zájem o život, viděl jsem ty dluhy, co mám a přemýšlel jsem o sebevraždě. Nakonec jsem byl ve cvokhauzu (psychiatrická léčebna) pro gamblerství, když jsem se vrátil, bydlel jsem chvíli u sestry. Od ní jsem odešel na Armádu spásy a potom na ubytovnu.

Jak Vás změnil odchod na ubytovnu? Když jsem všechno ztratil, bylo to těžký, člověk si uvědomí, že skončil sám a je na ulici. V té době jsem si uvědomil, že musím začít něco dělat, jinak to špatně dopadne, byl jsem na tom psychicky špatně. Asi bylo dobře, že jsem skončil v tom Šternberku, taky mně hodně pomohla ségra, že jsem si mohl s někým o tom promluvit. Jak říkám nejdřív je to ohromnej propad, ale postupně se dostávám nahoru. Podkapitola 4.4.2 Předpoklady sociálního začlenění popisuje, že jeden z podnětů ke změně životního stylu je „poznání nutnosti“. Lidé zamýšlí nad svým životem, pokud jim je nabídnutá pomoc, v tomto případě podpora sestry, jde o pozitivní posun k úspěšné resocializaci.

Popis postojů k resocializaci:

- Kognitivní: Práce je důležitá, pokud člověk skončí na ulici, musí začít něco dělat, jinak to dopadne špatně. Dříve také přemýšlel o sebevraždě.
- Emocionální: Věří v postupné zlepšení situace.

- Konativní: Začal řešit závislosti a psychický stav.

2. Život na ubytovně

Shrnutí: Většinu volného času zaplní respondentovi práce v lese, část této práce je načerno. Ve volném čase jezdí na kole nebo si čte. Kontakt s běžnou populací působí pozitivně na zvýšení sebevědomí. Respondent je vyléčený z alkoholismu a gamblerství, nastavuje si takové hranice, aby do těchto problémů znovu nespádl. Ubytovna má jasně stanovené, kde je zakázané pít alkoholu a jak je tento přestupek sankcionován. Výše uvedené popsal v rozhovoru následovně:

Co děláte během dne? *Když nejsem v práci, jezdím občas na kole. Když přijdu z práce, jsem unavený, tak si lehnu nebo si něco čtu. Domů přijíždím kolem 17:00 tak to večer rychle uteče.*

Dá se říci, že se Váš život změnil, od té doby co jste přišel na ubytovnu po současnost? *Ne, jsem tady dva roky a nic se u mě nezměnilo. Z chlastu a automatů jsem vyléčený a nemám potřebu do toho spadnout znovu. Pokud se tady chlastá, tak se jich straním.* V teoretické kapitole tři uvádím, že výsledkem úspěšné socializace je zralé „Já“, které má dostatek dovedností k úspěšnému sociálnímu fungování.

Jsou tady nějaká pravidla, co se týká požívání alkoholu? *Na kuchyňce je to zakázaný, na pokoji se může pít, ale nesmí se dělat bordel. To by hned někdo nahlásil majiteli a on by ho vyhodil. Ti, co chodí do práce, se chtějí vyspat.*

O čem se bavíte s ostatními? *Tak různě, o sportu, o slevách, o práci.*

Popis postojů k životu na ubytovně:

- Kognitivní: Po práci si dokáže respondent najít nějakou volnočasovou aktivitu nebo odpočívá.
- Emocionální: Nechce se vrátit k závislostem.
- Konativní: Pracuje, čte si, jezdí na kole.

3. Bariéry a předpoklady pro změnu životního stylu.

Shrnutí: Respondent deklaruje, že k hlavní bariéře patří dluhy. Při vysokých dlužích člověk ztrácí motivaci k úhradě pohledávek. Respondentovi by v řešení dluhové problematiky mohl pomoci terénní sociální pracovník. Bohužel tato služba na ubytovnách chybí. Postoj k řešení je také ovlivněn masmedií, ukazující konkrétní příběhy lidí, kteří zvládli tuto životní situaci. Respondent využívá práce načerno,

uvědomuje si nutnost úhrady pohledávek. Pokud by pracoval na smlouvu, většina výtěžku jde na exekuce. Tyto skutečnosti popisuje respondent v rozhovoru následovně:

Co Vám brání, aby se vaše situace zlepšila? Splacení dluhů. Jak máte velké dluhy, je to motivace najít si práci? *Nevím přesně, možná víc než půl milionu. Já hlavně ty dluhy nesplácím, i když teď dělám. Nevím co se děje, nikdo po mně zatím nejede. Jednou mě navštívili vymahači ještě na Armádě spásy a já jsem jim navrhl, že můžu splácet 200 Kč měsíčně a on mi odpověděl. Vy už raději nikdy nedělejte a zůstaňte na pracáku. To je vyhlídka v 35 letech, co? Člověk se nemá šanci z toho vyhrabat, pro mě je jediná šance práce načerno. Je to šílený žít z třech tisíc, když se tady doplácí ještě 700 Kč na ubytování. Možná, kdyby mi někdo poradil, nebo někoho jsem znal, komu se to povedlo zaplatit. Jednou jsem v televizi viděl nějaký dokument, kde pomáhají lidem, co mají velké dluhy, větší než já a šlo to, dostali se z toho.* V teoretické části 4.4.2 uvádím, že pozitivním podnětem pro změnu životního stylu, je vztah k určitému vzoru. Tímto vzorem může být člověk, který si prošel stejným osudem a úspěšně se zařadil do společnosti. Určitou míru v procesu resocializace mají i masmédiá, kdy různé dokumentární pořady ovlivňují postoje k řešení svých problémů.

Jak jste spokojený se sebou samým? *Rozhodně ne, docela jsem si zkažil život. Chtěl bych nějakou práci, v lese se dají vydělat peníze, ale zase nevím, co bude s těma dluhama, jestli se to vyplatí vůbec dělat? Taky můžu makat jak blbec a všechno mi zabaví exekutoři.*

Popis postojů ke změně životního stylu:

- Kognitivní: Respondent si je vědom neschopnosti řešit samostatně tuto dluhovou oblast. Uvědomuje si, že jeho životní situace má určité řešení. Pokud respondent nebude znát řešení svých dluhů, není si jistý, zda se vyplatí pracovat legálně.
- Emocionální: Jedná o nespokojenost s prožitým životem.
- Konativní: Práce načerno.

Na závěr této výzkumné části odpovím na tři dílčí výzkumné otázky (DVO):

DVO: Jaký vliv má výchova a vzdělání na proces resocializace v souvislosti s ubytováním na komerční ubytovně?

Odpověď na DVO: Každý z respondentů měl jiné dětství, zásadní v procesu socializace byla opora v jiném člověku. Pokud měl respondent oporu v jiném člověku,

znamená to pozitivní posun k úspěšné socializaci. Důsledkem úspěšné socializace je, kontrola nad požíváním alkoholu, uznávání hodnot jako je práce, péče o blízkého. K získaným sociálním dovednostem patří samostatnost. Pokud byl proces socializace neúspěšný, je patrná nízká vytrvalost, vůle a zodpovědnost. U těchto respondentů sice v oblasti kognitivní probíhá určité uvědomění si nutnosti změn (například škodlivosti požívání alkoholu, významu práce), ale nedochází k posunu těchto postojů do oblasti konativní.

DVO: Pokud OBP bydlí na ubytovnách, směřuje jejich pobyt ke zlepšení životní situace?

Odpověď na DVO: Zlepšení životní situace závisí na klimatu ubytovny a na hodnotách ubytovaných osob. Pokud prostředí podporuje nadměrné požívání alkoholu, nedochází ke zlepšení životní situace. V prostředí, kde je více patologických jevů může člověk ztratit i poslední sociální dovednosti, které má a tíhnou pouze k návykovým látkám. Naopak člověk, který úspěšně prošel procesem socializace, se těžko adaptuje na podmínky takovéto ubytovny. K dalším vlivům patří spolupráce mezi majiteli a ubytovanými. Drobné práce kolem ubytovny omezují nadměrné požívání alkoholu. U respondentů, kteří úspěšně prošli procesem socializace, koresponduje oblast kognitivní s oblastí konativní. Uznávají význam práce a také si jsou schopni zajistit nějaké pracovní aktivity. Jistou váhu má i komfort ubytovny, kterého si lidé váží. K tomuto komfortu patří větší soukromí, nabídnutá pomoc pro volnočasové aktivity.

DVO: Kdo nebo co těmto lidem pomáhá ve změně životního stylu? Jaké jsou bariéry resocializace? Kam až mohou reálně v procesu resocializace zajít, na co mají šanci?

Odpověď na DVO: Podle respondentů A, B by jim ke změně životního stylu pomohl kontakt s lidmi, kteří nejsou bezdomovci. Tento kontakt zdůrazňují pouze v oblasti kognitivní, bohužel se postoj nepřenáší do oblasti konativní. V současné době nemají žádné vztahy s lidmi žijících mimo bezdomoveckou subkulturu. Podobný scénář je v oblasti získání zaměstnání, které by pomohlo ke změně životního stylu. Respondenti A, B shodně uvádí jako hlavní bariéru závislost na alkoholu. Reálně je snížení požívání alkoholu, pokud by našli nový smysl života. U respondenta A je to vzor v nové přítelkyni. U respondenta B, péče o zdravotně postiženého spolubydlícího nebo partnerský vztah s člověkem, který není bezdomovcem. Pro doplnění uvádím, že na ubytovnách není zajištěna žádná terénní sociální práce. Kontakt s terénními sociálními

pracovníky může také přispět ke změně životního stylu a pomoci v řešení životních potíží. Obecně lze říci, že respondentům C - F pomáhá ve změně životního stylu úspěšně dokončený proces socializace. Na základě toho si stanovují určité hodnoty a cíle. Zásadní hodnoty se přenášely z oblasti kognitivní do oblasti konativní. Pokud se jejich životní situace zhoršila, začali „něco“ dělat. Další oporou může být práce načerno, ve které se setkávají s lidmi mimo bezdomoveckou subkulturu. Práce těmto lidem pomáhá stanovit si určitou strukturu dne, což zamezuje vzniku závislosti na alkoholu. Určitou roli mohou sehrát i masmédiá, kdy člověk v různých dokumentárních pořadech může najít návod k řešení svých potíží (např. dluhové problematiky). Převažující bariérou respondentů z ubytovny B jsou dluhy. Také nízká praxe ve zvoleném oboru. Bariérou v dalším posunu může být spokojenost a určité zakotvení se v pozici na ubytovně. Lidé se naučí žít z dávek a přijmou tento způsob života. Část respondentů uvádí jako bariéru celkový systém pomoci v hmotné nouzi. Reálný výdělek bez vzdělání je v této lokalitě 8 000 Kč čisté mzdy. Pokud zaplatí nájemné a jsou jim sražené pohledávky, je jejich příjem nižší než částka na živobytí. Reálně si mohou zajistit práci načerno nebo dobrovolnickou činnost.

8 Závěr

Uvědomuji si, že tato BP může pro čtenáře působit jako pohled na šest osudů lidí bydlících na dvou odlišných ubytovnách. Na druhou stranu jde o nejvyužívanější formu ubytování OBP. Z tohoto důvodu si myslím, že je přínosné sledovat, zda životní styl OBP žijících na ubytovnách směřuje k resocializaci či nikoliv. Životní styl je ovlivněn jak životními podmínkami, v kterých jedinec žije, tak i osobností člověka, která je utvářena procesem socializace. Současným trendem sociální práce, je sledovat vlivy obou proměnných (člověka i prostředí) na proces sociálního fungování. Výsledky výzkumu by nám měly tyto vlivy více přiblížit.

Pro úplnost zopakuji ZVO: „**Jaké vybrané vlivy působí na postoj OBP bydlících na ubytovně k resocializaci?**“.

Mezi tři sledované vlivy patří:

- Od dětství po současnost.
- Život na ubytovně.
- Bariéry a předpoklady pro změnu životního stylu.

Následně tyto vlivy porovnám, jak působily na respondenty z ubytovny A, jak na respondenty z ubytovny B.

Od dětství po současnost:

Obecně lze říci, že prožitá minulost má vliv na současnost i na budoucnost.

Respondenti z ubytovny A vykazovali mezi sebou určité rozlišenosti. Respondent A, B neměl žádnou oporu v rodině, důsledkem toho bylo vytvoření závislosti a změna hodnot. Klima ubytovny, kde nejsou stanovená pravidla pro požívání alkoholu a respektováno soukromí, tuto závislost jen podporují. Respondent C, který prošel úspěšně procesem socializace, takové prostředí neakceptuje. Neztotožňuje se s hodnotami a cíli ubytovaných osob. Výzkum ukázal, že i na této ubytovně může oproti životu ulici dojít k určitým posunům.

Co se týká ubytovny B, všichni respondenti měli v dospívání a dospělosti určitou oporu v blízké rodině, což mělo vliv na přijetí lepších životních hodnot než u respondentů A, B. Respondenti z ubytovny B mají smysluplnější využití volného času, například zájmovou činnost, práci na černo, dobrovolnickou činnost. Jsou schopni regulovat požívání alkoholu a témata v dialogu mají podobnou strukturu jako v běžné

společnosti. Jejich hodnoty ovlivňují klima ubytovny. Je patrná motivace a vůle něco v životě změnit.

Život na ubytovně:

Obecně lze říci, že pokud je na ubytovně většina lidí závislých na alkoholu, tak tato skutečnost nepodporuje klima pro resocializaci ubytovaných osob, ale spíše naopak je vede k požívání alkoholu.

Respondenti z ubytovny A potvrzují, že prostředí této ubytovny poskytuje možnost stálé konzumace alkoholu. Deklarují narušené vztahy mezi spolubydlíci navzájem a také spolubydlíci a majitelem. To se následně projevuje v klimatu ubytovny. Požívání alkoholu je možné ve všech prostorách ubytovny.

Na ubytovně B je prostředí nastavené tak, že podporuje nejen zájmové činnosti, práci kolem domu, ale také práci načerno. Práce načerno sice porušuje právní normy, ale pomáhá stanovit OBP určitou strukturu dne, což zamezuje nekontrolovatelnému požívání alkoholu. Dalším pozitivem práce načerno je kontakt s lidmi mimo bezdomoveckou subkulturu. Přínosné je, že ubytovaní dodržují pravidla psaná ve smlouvě, která určující co je tolerováno a co sankcionováno (večerní klid, noční klid, právo na soukromí, zákaz pití na kuchyňce). V případě nedodržení pravidel hrozí vyloučení z ubytovny.

Bariéry a předpoklady pro změnu životního stylu:

Obecně lze říci, že tyto vlivy souvisí s tím, jak se člověk dostal na ulici. Pokud jsou příčinou špatné vztahy v rodině, bývá častěji důsledkem bezdomovectví závislost. K bariérám sociálního začlenění patří změna hodnot a závislosti. Předpokladem je vytrvalost a vůle.

Na ubytovně A je zásadní bariérou respondentů A, B závislost na alkoholu, kterou podporuje vlastní prostředí ubytovny. U respondenta C je bariérou zdravotní stav. Respondent C má jiné hodnoty, které nekorespondují s hodnotami lidí na ubytovně, což je příčinou chystaného odchodu z ubytovny. Předpokladem pro změnu životního stylu, pro respondenty A, B může být vztah s osobou, která si prošla stejným osudem a úspěšně zvládla tuto životní zátěž. K dalším předpokladům patří partnerský vztah s osobou, která nežije na ulici. Pokud se člověk zbaví závislosti, musí je něčím nahradit, tím může být nový vztah, péče o blízkého nebo získání zaměstnání. Tyto nové hodnoty může pomoci najít bezdomovcům člověk, který nežije na ulici.

Na ubytovně B jsou převažující bariérou dluhy. Respondenti si uvědomují nereálnost splácení pohledávek. Jako bariéru uvádí, že reálné výdělky v oblasti, kde byl výzkum prováděn, jsou nízké a nevedou k řešení životní situace. Pokud ze mzdy zaplatí ubytování, exekuce nebo výživné, jejich zbývající příjem nepřesáhne částku určenou na živobytí. Předpokladem pro sociální fungování je více informací a systematická práce s dluhovou problematikou. Určitý podíl mají i masmédiá se svými dokumentárními pořady, které nabízejí řešení tíživých životních situací. Jako předpoklad pro změnu životního stylu uvádím kontakt s terénním sociálním pracovníkem, který může být nápomocný v řešení těchto potíží.

Pozornému čtenáři zřejmě neunikla poznámka u každého z respondentů, zda využíval v minulosti azylový dům (AD) Armády spásy. Ve výzkumu je prokázáno, že respondenti, kteří pobývali na AD, vykazují větší motivaci a vůli. Jedná se o respondenty C, D, E, F. Je jisté, že pobyt na AD potíže respondentů nevyřešil, ale lze říci, že tyto respondenty ovlivnil směrem k integraci do společnosti. Podobným způsobem může terénní sociální práce působit na osoby, které nebyly ubytovány na AD.

Část z výstupů této BP ukazuje, že chybějící smysluplná struktura dne a nedodržování ubytovacího řádu podporuje patologické činnosti na ubytovně. Jednou z možností jak odstranit tyto bariéry je stanovení pravidel, které budou dodržovány. Tyto pravidla by byly závazné jak pro majitele, tak pro nájemníky. Z výzkumu také vyplývá, že k dalším předpokladům pro sociální začlenění patří kontakty s lidmi mimo bezdomoveckou subkulturu.

Majitelé by měli spolupracovat se sociálními odbory a ÚP. Cílem této spolupráce by měl být rozvoj sociálních dovedností ubytovaných osob. Poskytovatelé ubytování by mohli vytvářet vhodné podmínky pro zájmové a pracovní činnosti OBP, což může snížit patologickou činnost a zlepšit klima ubytovny. Není možné, aby majitelé zneužívali svého postavení a určovali finanční postihy. Bylo by přínosné, kdyby pronajímatelé zajistili dostatek informací o činnosti nestátních neziskových organizací v řešení životních potíží ubytovaných osob.

Věřím, že jsem touto prací čtenáři přiblížil život OBP na ubytovně, čím je jejich život ovlivněn a kam se ubírá.

Literatura:

- Disman, M., (2002) *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum ISBN 978-80-246-0-137-7
- Duffková, J. (2006) Životní způsob/styl a jeho variantnost (Malé zamyšlení nad tím, co všechno se může skrývat pod označením „alternativní životní styl“) Dostupné 20. 9. 2013 z <http://jana-duffkova.rubicus.com/sociologie-zivotniho-stylu/state-a-jine-texty/>
- Fishbein, M., Ajzen, I., (1975) *Attitude intention and behaviour: An introduction to theory and research*. Reading, Mass: Addison- Wesley
- Hayesová, N., (2009) *Základy sociální psychologie* Praha: Portál, 2009. ISBN 978-7367-639-1.
- Fischer, S., Škoda, J., (2009) *Sociální patologie Podtitul: Analýza příčin a možností ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-2781-3
- Hradečtí, V., I., (1996) *Bezdomovectví – Extrémní vyloučení.*, Praha, Naděje, občanské sdružení, podpořeno z programu Phare Evropské unie.
- Johnson, D. Reaching out. 6. vyd. Needham Heights : Adivision of Simon and Schuster Inc, 1993. ISBN 0-205-14770-4.
- Lakomý, F., (2013) *Důvody nevyužívání služeb Armády spásy v Šumperku lidmi bez domova*. (Absolventská práce) Olomouc: Vyšší odborná škola sociální.
- Levitas, R.,(2000) *What is Social Exclusion?* In *Breadline Europe: The Measurement of Poverty*, eds. by David Gordon and Peter Townsend. Bristol: The Policy Press.
- Marek, J., Strnad A., Hotovcová L., (2012) *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0090-1.
- Mareš, P. (2006) *Sociální exkluze, sociální inkluze a sociální koheze: diskurs a realita*. In *Sociální vyloučení a sociální politika*. Brno: Masarykova univerzita a Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2006. s. 15-24, 10 s. ISBN 80-210-4225-7.
- Miovský, M., (2006) *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu* Grada Publishing, a.s. ISBN 80-247-1362-4.
- Navrátil, P. (2003) Životní situace jako předmět intervence sociálního pracovníka. *Sociální práce/Sociální práce* č. 2 s. 84-93
- Navrátil, P., (2001) *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, Absolónova 35a Brno. ISBN 80-903070-0-0

- Obadalová, M., (2001) *Přístup k bydlení sociálně ohrožených skupin obyvatel*. Studie byla zpracována v rámci grantu „Sociální aspekty bydlení českých domácností a jejich proměna v období transformace ve světle srovnání se situací v zemích EU“
- Podškoubková, J. (2004) Úvod do problematiky sociálních dovedností [online]. Dostupné 20. 9. 2013 z <http://epedagog.upol.cz/eped2.2004/clanek06.pdf>
- Průdková, T, Novotný, P. (2008) *Bezdomovectví*. Praha: Triton, ISBN 978–80-7387–100-0
- Smékal, V., (2002) *Pozvání do psychologie osobnosti* Barrister & Principal ISBN 80-85947-80-3
- Štěchtová, M., et al. (2008) *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie* Praha Institut pro kriminologii, ISBN 978–80-7338–069-4
- Vágnerová, M., Csémy, L., Marek, J., (2013) *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Karolinum, ISBN 978-80-246-2209-5.
- Výrost, J., Slaměník, I. (2008) *Sociální psychologie* Grada Publishing a.s. Druhé přepracované a rozšířené vydání ISBN 978–80-247–1428-8.

9 Přílohy: Přepis rozhovorů od respondentů z komerčních ubytoven.

Respondenti z ubytovny „A“

Respondent A

Od dětství po odchod na ulici-ubytovnu.

DVO: Jaký vliv má výchova a vzdělání na proces resocializace v souvislosti s ubytováním na komerční ubytovně?

Otázky k rozhovoru:

- Jaké byly vztahy s rodiči, sourozenci? *Po úmrtí matky jsem se s otcem nepohodl, mám ještě sestru, s tou se stýkám. Byl jsem hodně času mimo Šumperk, Praha Ústí nad Labem. 13 let jsem byl mimo domov. Potom jsem se vrátil, táta se mnou nekomunikoval, kvůli chlastu a exekucím. Ségra ta se mnou mluví, ale má malý byt, kdy bydlí ve čtyřech, tak tam moc nechodím.*
- Ovlivnily tyto vztahy vaši osobnost, že pozorujete stejné chování u sebe jako u rodičů? *Mamka a taťka, jeli v pití Velkou Pardubickou. Vždycky jsme si dali pulčana rumu, nejlepší to bylo o víkendech, to se chlastalo, ještě jsem vyrážel na zábavy. V tom se jim asi nejvíc podobám. Kde jste měl oporu? *Nikde, nikoho jsem neměl. Tak jsem ze dne na den odcestoval do Prahy. Jak se Vám tam dařilo? Tak měl jsem tam různé brigády, v r. 98 to ještě šlo, práce byla, ale spíš neplatili. Taky jsem neměl občanku, a když měli platit, pěkně se mnou vydrbali a většinou jsem skončil bez peněz. Jednou v Chrudimi mi na stavbě dal před vánocemi 15 000 Kč to bylo super. Chlastal jsem každé den do němoty, začátkem ledna mi zbyly jen dva tisíce.**
- Byla pro vás důležitá škola, vzdělání? *Tak nebyl jsem úplně blbej, učil jsem se na zedníka, mistr mi říkal, běž dál na mistra, ale mě to ve škole moc nebavilo. Dalších pět let, no hrůza. Říkal jsem si, lepší je hned makat a vydělat si prachy Jak jsem dodělal školu, hned jsem jel do Prahy, první výplata byla 30 000 Kč. Ze začátku to šlo, ale potom mi firmy neplatili, dluží mi tak 200 000 Kč. To je hodně peněz. Nechtěl jste je získat? *Ani ne, já zase dlužím 300 000 Kč na zdravotním a sociálním pojištění, stejně by mi k ničemu nebyli, musel bych zaplatit dluhy. Taky mě strašila na úřadě, že mám zaplatit 50 000, za to, že**

nemám 13 roků občanku. Kámoš co byl se mnou, říkal té paní, on je bezdomovec stejně Vám nic nedá. Tak mi to dala bez pokuty. Jaké tam byly vztahy? Ve škole to šlo, nebyl jsem nijak výraznej.

- *Jak jste se dostal na ulici? Jak jsem říkal, dělal jsem blbosti (hlavně alkohol). Po smrti matky jsem vyrazil do Prahy, tam jsem střídal práci, ubytovny. Pak jsem se vrátil a otec mi nahlásil bydliště na radnici, jen nevím, jakou mám kancelář.*
- *Jak Vás změnil odchod na ubytovnu? Mě změnil tak, že musím denně vypít těch pět litrů vína. Můžete to porovnat? Podporuje ubytovna víc požívání alkoholu než ulice? Na ubytovně je to lepší, venku nás pořád buzerují měšťáci (městská policie), tady na ubytovně je to každému jedno. Ráno jak jsi mi volal, jsem ten rozhovor nemohl uskutečnit, protože jsem byl zase po opici. Dá se říci, že je to na ubytovně taková jedna velká párty? No ani ne, to se nedá říci, že by tam byla nějaká dobrá atmosféra. Ted' válčíme náš pokoj proti Lubošovi, je to docela napjatý. Luboš začal fetovat a nikdo neví, co udělá.*

Život na ubytovně

DVO: Pokud OBP bydlí na ubytovnách, směřuje jejich pobyt ke zlepšení životní situace?

Otázky k rozhovoru:

- *Jak dlouho bydlíte na ubytovně? Od roku 1998, mezi tím jsem byl dva roky na ulici. Jaké to bylo jinde na ubytovnách? No tady je to zlatý, měl jsem spolubydlícího a ten, když se ožral, byl agresivní. Vytáhl 30 centimetrový nůž a chtěl mě zabít, to bylo hnusný. Ráno si nic nepamatoval. Když jsme bydleli spolu tak jsme společně s dalšími dvěma vypili za víkend 116 litrů vína. To se už pilo z půllitrů.*
- *Co děláte během dne? Co asi, pijeme. Ráno se vstane, až se vstane tak kolem 8-9:00. První co je, nalej hrnek (vína). Dřív jsem chodil na sklo nebo vajgle, ale to musíš být trochu střízlivý, ted' to moc nejde. A je nějaká brigáda? Nikam moc nechodím, každý je takový, že Ti dají tak 70 – 100 Kč za celý den.*
- *Dá se říci, že se Váš život změnil od té doby, co jste přišel na ubytovnu po současnost? Ani ne, jak jsem nastoupil na ubytovnu, pořád chlastám. O čem se bavíte s ostatními? Nemáš pět korun? To je nejčastější otázka, co tam jede. Tam někdy proběhne tolik témat, ale většinou to k ničemu nesměruje. Asi jak jsme vypítí, tak se diskutuje nad blbostma. Třeba se pořád diskutuje nad tím, co je ve*

zprávách a za hodinu se mluví zase o tom samém. Tam se mluví furt, pokud se nezavelí, jdeme spát, pořád se kecá.

- *Naučil jste se něčemu novému na ulici nebo ubytovně? Ano, chlastat, co tam mám dělat celý den? A něco jiného? S téma co mě nepodělaj, se taky rozdělím a pomůžu.*

Bariéry a předpoklady pro změnu životního stylu.

DVO: Kdo nebo co těmto lidem pomáhá ve změně životního stylu? Jaké jsou bariéry resocializace? Kam až mohou reálně v procesu resocializace zajít, na co mají šanci?

Otázky k rozhovoru:

- *Co Vám brání, aby se vaše situace zlepšila? Práce, já jsem byl 30. 9. na pracáku, stejně tam nic rozumnýho není. Tak mně řekla, abych přišel za tři měsíce. Nabídli Vám například rekvalifikační kurz? Ne, nikdy. Jen jednou mi nabídli veřejnou službu na Armádě spásy, ale to jsem ještě ukočíroval, že jsem tam nemusel. Mě stačí vidět ty psychy, co tam bydlí a mám dost. Bydlel jste tam někdy? Ne, nikdy. Proč se Vám to ještě nepovedlo nic změnit? To nevím, asi protože pořád piju. Co nebo kdy jste pro to něco naposledy udělal? Nic pro to nedělám, jen co musím. Chodím na pracák, jinak nic.*
- *Co by Vám pomohlo k životu před nástupem na ubytovnu? Kdyby byli pracovní příležitosti, tak se tolik nechlastá a chodilo by se do práce. Člověk by přišel na jiný myšlenky, byl by s jinýma lidma. Jak se dostaneš na ulici, těžko se dostává zpět.*
- *Jste spokojený se sebou samým? Ne, vím, že bych měl přestat pít a kouřit. Nevím já mám někdy takové stavy, že jsem se chtěl zabít. Ted' mám novou holku, bydlí se mnou na ubytovně, nechápu to, dokáže tam ušetřit i nějaký prachy. Jsem rád, že někoho mám, to mi docela pomáhá. Máte nějaké plány do budoucna? Nevím, nic neplánuju.*

Respondent B

Od dětství po odchod na ulici-ubytovnu.

DVO: Jaký vliv má výchova a vzdělání na proces resocializace v souvislosti s ubytováním na komerční ubytovně?

Otázky k rozhovoru:

- *Jaké byly vztahy s rodiči, sourozenci? Vztahy s rodiči byly dobré, než jsem začala dělat blbosti. Tím myslím brát pervitin, hrát automaty, kradla jsem jim peníze. O pervitinu rodiče nevěděli, jen brácha, ale nadělala jsem hodně dluhů,*

tak k nám začali chodit exekutoři. Nakonec mě nechali soudně vystěhovat. Teď jsme navázali znovu kontakt a navštěvujeme se normálně. Můžu tam přijet, ale nechťejí, abych tam přespala. Už tam není ta důvěra, asi si myslí, že bych tam něco ukradla. Teď jsem už dva roky čistá, nic neberu. Čím to je? Asi tím, že nejsem na ulici, ale na ubytovně. No, ale místo toho perníku (slangový výraz pro pervitin) jsem na ubytovně začala víc chlastat. Tak jednoho jsem se zbavila a do druhého spadla.

- *Ovlivnily tyto vztahy vaši osobnost, že pozorujete stejné chování u sebe jako u rodičů? Kde jste měla oporu? Po odchodu od rodičů jsem našla oporu v chlastu, ale potom co jsem si dala tu dvojku vína (dva litry) to na mě přišlo, začala jsem brečet jak mimino. Dá se to řešit chlastem, ale to je na chvíli, pak to stojí za houby. Nikdo se nenašel, kdo by měl o Vás zájem? Jo, nevlastní brácha, stačilo ukázat, kdo mi ublížil a on mu rozbil hubu. Taky to byl jediný, kdo věděl, že beru perník.*
- *Byla pro vás důležitá škola, vzdělání? Já mám za sebou šestnáct let školy. Devět let ZŠ, tři roky učňák a čtyři roky maturita. Tu maturitu jsem si chtěla dodělat, za tím jsem si stála a udělala jsem to. To bylo ještě všechno v pořádku, nebrala jste pervitin? Jo, to bylo všechno v pohodě, s perníkem jsem sice trochu experimentovala, ale bylo to na začátku. Po škole jsem bydlela ve Štenberku, měla jsem tam práci. Dělal jsem tam skoro tři roky, po operaci jsem se rozešla s přítelem a neměla jsem kde bydlet, tak jsem v práci skončila. Bylo to tam dobrý, chtěli mě udělat vedoucí směny. Tak Vám ta škola v zaměstnání pomohla? Ne, to nebylo o škole, šlo tam hlavně o výkon. Kdybich tam měla bydlení, jsem tam do teď, to mě mrzí. Jaké byly vztahy ve škole? Tak neměla jsem tam problémy.*
- *Jak jste se dostala na ulici? Mě tam přivedl pervitin. Abych si sehnala peníze, začala jsem hrát automaty. Někdy to šlo, jindy jsem tam naházela všechny prachy třeba i 9 000 Kč. Nejhorší, když jsem něco vyhrála a vidím, jak na mě bliká další jackpot 10 000 Kč, tomu se nedá odolat. Šla jsem tam a prohrála všechno.*
- *Jak Vás změnil odchod na ubytovnu? Tak na ulici to bylo úplně jiný, tam jsem to nezvládala, bydlela jsem ve vagonech a v létě jsme spali na lavičce v parku. Hodně mi pomohl bývalý přítel, dostal mě na ubytovnu. Tam mně to změnilo*

hodně. Potkala jsem tam dalšího člověka Hanesa, který mě požádal, jestli bych mu nedělala pečovatelku, je po mozkové příhodě. Starám se o něj celý den, tak nemůžu jen chlastat, mám taky určitý povinnosti. Vždycky se ho zeptám, jestli mě bude ještě potřebovat a pokud ne, tak se můžu ožrat. Jo, když to shrnu oproti ulici, tak jsem na ubytovně začala aspoň něco dělat. Starám se o Hanesa a jsem ráda, že už nejedu v žádných drogách. Dříve to bylo na ubytovně lepší, se starým majitelem byla lepší domluva, platil mně za úklidy celé ubytovny.

Život na ubytovně

DVO: Pokud OBP bydlí na ubytovnách, směřuje jejich pobyt ke zlepšení životní situace?

Otázky k rozhovoru:

- *Jak dlouho bydlíte na ubytovně? Od 6. 10. 2009 jsem ubytovaná na téhle ubytovně. Měla jsem jen půl roku vyhazov, kvůli příteli, který tady pěstoval trávu. Nakonec nás vzal majitel zpět na ubytovnu.*
- *Co děláte během dne? Tak ráno mám třesavku, hned si musím něco dát (víno) k tomu cigáro, abych se trochu srovnala. Potom nějaká hygiena, teď je to špatný s teplou vodou, ta skoro nikdy neteče, už ani ráno. Prý je něco rozbité, jenže to trvá už čtyři měsíce. Je to docela nezáměr ze strany majitele. Vedle na pokoji mají rozbitý zámek u dveří a taky jim nekoupí nový. Potom lidi nikam nemůžou jít, hrozně se tady krade. Tady to chodí jako na Václaváku, nikdo ani nezaklepe, každý jde hned na pokoj. Už ani nechodí žebrot 5- 10 Kč, už chodí s hrníčkem „naliješ mi víno?“ Já už musím schovávat víno za postel, to je samý nalij, nalij, nalij. Já ty peníze mám, ale nikoho nebudu sponzorovat. To třeba ráno ve čtyři, přijdou pro cigáro, člověk se ani nevyspí. Někdy je to dobrá groteska ve dvě hodiny dopoledne, kdyby spadl špendlík na zem, je to slyšet, jaký je klid. A v sedm večer to bombarduje dveřma, řvaní a hádání. To nikdo neřeší? To by musel někdo zavolat majiteli a ráno za to dostane od majitele 500 Kč pokutu. Má na to právo? Minule dal pokutu čtyřem lidem a vůbec nezjišťoval, jak to bylo. Co se stane, když to neuhradíte? Vyhodí Vás z ubytovny. Není žádné upozornění? Ne hned Vás opálkuje. Jsou tyto pokuty uvedené v domovním řádu? Nic takového tam není. Je tam jen, že se po 22:00 musí udržovat noční klid, nebo že návštěvy mohou být na ubytovně jen do 22:00. Pokud jsou déle, musí se volat majiteli, ale běžně se stává, že tu bydlí někdo načerno i měsíc.*

Vrátím se ještě k původní otázce, co děláte během dne? *Mně zabere hodně času starání se o Hanese. Než mu uvařím, uklidím, tak to zabere chvílku.*

- Dá se říci, že se Váš život změnil, od té doby co jste přišla na ubytovnu po současnost? *Já vidím ten posun v tom, jak jsem přišla na ubytovnu, tak mi něco v hlavě přeskočilo a řekla si, že končím s pervitinem. Sice teď jsem začala chlastat, ale to mě nestojí tolik peněz. Snažím se něco ušetřit, abych mohla jít do garsonky. Teď bych se chtěla zbavit toho chlastu a jít do práce, ale vím, že na ubytovně to nebude lehké. O čem se bavíte s ostatními? Úplně o blbostech, stejně je každé trochu mimo, buď jede v chlastu nebo drogách. Pokud to dává trochu smysl, bavíme se třeba o nákupech. Třeba hodinu se bavíme, co uvaříme, pak si dáme trochu vína a nakonec se někdy stává, že se nic neuvaří. Jo často se mluví o tom, co je kde v akci. Teď mají pivo v Albertu za 9.50 a pangácia za 28.90. Rozebíráte třeba práci? To ne o tom se nikdo nebaví.*
- Naučila jste se něčemu novému na ubytovně? *Ulice mě naučila postarat se o sebe, bylo to tam těžký. Člověk si musel zajistit, kde bude spát, naučit se jak se má chovat, dávat na sebe pozor. Je to nebezpečný na ulici? Tam člověk musí být pořád ve střehu. To vlastně spíš a nespíš, hlavně si hlídat prachy a doklady. Taký jsem se tam naučila fetovat, hrát automaty a krást. A na ubytovně? Tak člověk má tady větší zázemí. Už nemusím přemýšlet, kdo mě okrade. Čemu se člověk naučí rychle, je umět odpálkovat ty příživníky a somráky.*

Bariéry a předpoklady pro změnu životního stylu.

DVO: Kdo nebo co těmto lidem pomáhá ve změně životního stylu? Jaké jsou bariéry resocializace? Kam až mohou reálně v procesu resocializace zajít, na co mají šanci?

Otázky k rozhovoru:

- Co Vám brání, aby se vaše situace zlepšila. *Přístup státu. A v čem? Jak říkám zlatí komunisti, to bylo práce habakuk. (klientka je narozená v r. 1982). Kdybych měla práci, tak se všechnolepší, mohla bych mít jiný bydlení. Proč se Vám to ještě nepovedlo změnit? Tak všude chtějí nějakou praxi, a když není práce, tak kde mám získat praxi? Co nebo kdy jste pro to něco udělala? Tak já pro to dělám maximum, chodím na pracák, víc asi nemůžu*
- Co by Vám pomohlo k životu před nástupem na ubytovnu? *Musela bych si dát tak dva týdny detoxu od alkoholu, pak se dá něco změnit. Asi si sehnat jiný ubytování a*

práci. Několikrát jsem přemýšlela, že se vrátím do Štenberka do práce, ale je toho víc, co bych musela vyřešit.

- *Jak jste spokojená sama se sebou? Tak napůl. Jsou světlejší i tmavší okamžiky. Co je dobře, že jsem vypadla z toho perníku a že se o někoho starám, už nechodím do heren. Bylo to všechno o průser. Vařila jsem perník, kradla, no ještě, že jsem se toho zbavila. Co se mi povedlo za poslední dobu je ušetřit 27 000 Kč. Odkládám si peníze, které mi dává Hanes, že se o něj starám. Máte nějaké plány do budoucna? Respondentka si povzdechla. Je mi už 31 roků, chtěla bych dítě a normálního chlapa, co by mě měl rád. Na ubytovně to nemá cenu, tam se mi nic takového nepovede. Vidím, jak dopadají ty děcka, co tam vyrůstají. Ve čtyřech letech to ani nemluví. Kolik dětí bydlí s rodiči na ubytovně? Celkem asi osm, ted' Kláře odebrali dítě. Ráno přišla sociálka a byla zase ožralá, pořád se hádají s přítelem. Tam se nedá vychovávat dítě.*

Respondent C

Od dětství po odchod na ulici-ubytovnu.

DVO: Jaký vliv má výchova a vzdělání na proces resocializace v souvislosti s ubytováním na komerční ubytovně?

Otázky k rozhovoru:

- *Jaké byly vztahy s rodiči, sourozenci? Byli dobré, ted' třeba jedu na hřbitov, tam se setkává celá rodina. Kolik máte sourozenců? Mám bratra, všichni pocházíme z Krnova.*
- *Ovlivnily tyto vztahy vaši osobnost, že pozorujete stejné chování u sebe jako u rodičů? Rodiče byli v pohodě, kdykoliv mohu mamku navštívit, jen s ní nemůžu bydlet je v domu s pečovatelskou službou (DPS). Kde jste měl oporu? Ted' mám hlavně oporu v bývalé manželce. Od té doby, co se děti vyučili a neřešíme peníze, se vztahy hodně zlepšily. V Krnově může navštívit manželku i syna, a vždycky mi pomohou. Ten starší podniká, má kadeřnictví, na které si bral úvěr. Říkal jsem mu, ať nedopadne jako já. Také jsem to nezvládl splácet, tak jsem skončil na ubytovně.*
- *Byla pro vás důležitá škola, vzdělání? To určitě důležité je, já jsem vyučený automechanik, dříve to nešlo se flákat. Po škole jsem musel jít hned do práce a celý život jsem dělat řidiče. V práci to bylo dobré, než jsem měl první infarkt, to mně bylo čtyřicet. Měl jsem vlastní firmu a jezdil jsem pro jednu cestovku do*

zahraničí. Po infarktu to už nešlo, tak jsem odjel do Olomouce, kde jsem dopoledne hlídal parkoviště, odpoledne jsem dělal v kuchyni a do půlnoci jsem zase hlídal parkoviště. Problém byl můj zdravotní stav, kdy mi doktor zakázal dělat noční. Tak jsem tam skončil. Jaké tam byly vztahy? S nikým jsem neměl problémy jak ve škole, tak ani v práci.

- *Jak jste se dostal na ulici? Po tom co jsem skončil v Olomouci, tak jsem šel do Zábřeha na inzerát, tam sháněli práci. To brzo skončilo a odešel jsem na ubytovnu, tam to bylo dobré, ale zase jsem měl infarkt, a když jsem se vrátil, už mě vystěhovali. Pak jsem byl čtrnáct měsíců na Armádě spásy. Až se uvolnila ubytovna, kde jsem teď. Vůbec mně to tady nevyhovuje kvůli zdravotním potížím. Jen se tady pije a na pokojích je nahuleno, kouřit se může všude. Může se pít také všude? To není omezené, může se pít všude na kuchyňce, pokoji, kde kdo chce. Nejhorší je, že člověk nemá žádné soukromí, nikde se neklepe, každý vlezle hned na pokoj.*
- *Jak Vás změnil odchod na ubytovnu? Ani ne, pít jsem se tam nenaučil, taky nemůžu kvůli zdravotnímu stavu. Je to těžký to pořád dokola vysvětlovat, že nepiju, mají mě trochu za pitomce. I když jsem prošel hodně ubytoven, věřím, že se to zlepší a najdu si práci.*

Život na ubytovně

DVO: Pokud OBP bydlí na ubytovnách, směřuje jejich pobyt ke zlepšení životní situace?

Otázky k rozhovoru:

- *Jak dlouho bydlíte na ubytovně? Od roku 2000, tedy 13 let. V Olomouci jsem byl na jedné ubytovně šest let. Jaké to tam bylo? Tak tam se vůbec nepilo, bydleli tam většinou pracující. Dají se porovnat jednotlivé ubytovny, jsou lepší a horší? Myslím tím i ubytovny, kde nebydlí hlavně pracující. Jo, je tam rozdíl, tam kde jsem byl, než jsem šel na Armádu spásy, se nesmělo veřejně pít. Pokud Vás chytí, že tam nějak moc pijete, poslal ho majitel ven a mohl přijít až druhý den. Dbal na pořádek, byli tam víc slušní lidi.*
- *Co děláte během dne? Bud' jsem si vařil, chodil do práce, opravoval kolo. Takový věci co souvisí s prací.*
- *Dá se říci, že se Váš život změnil, od té doby co jste přišel na ubytovnu po současnost? Na této ubytovně vím, že dlouho nezůstanu, musím si sehnat rychle*

něco jiného nebo tady doslova umřu. Nedělá mi to tady dobře spát v zakouřené místnosti nevyspat se kvůli hluku. Mám pod dvou infarktech a takhle se to nedá. Poslední dobou je to hrůza, neteče teplá voda, v pátek a sobotu jak jede hospoda, člověk se nevyspí. Mám pokoj přímo nad hospodou, to je hrůza. O čem se bavíte s ostatními? Vedle na pokoji bydlí takoví mladší lidi, s těma jsem se bavil o počítačích, mobilech, internetu nebo kdo co uvařil. Bavíte se také o práci? Ne o tom se tady nikdo nebaví. Spíš se baví kde sehnat peníze na víno.

- *Naučil jste se něčemu novému na ulici nebo ubytovně? Jo naučil jsem se nastavit si hranice odtud potud. Ukázat jim, že mám peníze, budou pořád chodit a něco žebrot.*

Bariéry a předpoklady pro změnu životního stylu.

DVO: Kdo nebo co těmto lidem pomáhá ve změně životního stylu? Jaké jsou bariéry resocializace? Kam až mohou reálně v procesu resocializace zajít, na co mají šanci?

Otázky k rozhovoru:

- *Co Vám brání, aby se vaše situace zlepšila? Asi zdraví, pořád nejsem v tom stavu, abych si zajistil práci. Proč se Vám to ještě nepovedlo změnit? Co nebo kdy jste pro to něco naposledy udělal? Chodím na kontroly, tak se to snadlepší. Mám jít do lázní, ale hodně doplácím na léky až 800 Kč měsíčně, tak mi toho moc nezbyde.*
- *Co by Vám pomohlo k životu před nástupem na ubytovnu? Zase to zdraví. Jak je člověk zdravej, může si sehnat práci a žije se líp.*
- *Jak jste spokojený se sebou samým? Ani ne, ještě ne. A proč? Je to otázka financování, nemám na úhradu léků, chtěl bych něco koupit na hřbitov a taky něco ušetřit děckám na Vánoce. Posílám jim aspoň pohled, na to mám. Teď v listopadu mají narozeniny. Máte nějaké plány do budoucna? Chtěl bych si najít práci odpovídající mému zdravotnímu stavu. Víím, že už nemůžu jezdit, tak třeba práci v kuchyni. Toto je jen přežívání, takhle se nedá bydlet a nechci tak žít. Asi začnu tím, že si seženu jinou ubytovnu. Problém je, že teď na podzim je všude plno nebo se vrátím na Armádu spásy.*

Respondenti z ubytovny „B“

Respondent D

Od dětství po odchod na ulici-ubytovnu.

DVO: Jaký vliv má výchova a vzdělání na proces resocializace v souvislosti s ubytováním na komerční ubytovně?

Otázky k rozhovoru:

- Jaké byly vztahy s rodiči, sourozenci? *Ted' se stýkám pouze s mamkou. Mám ještě dvě sestry, ale jak se vdaly, tak jsme se rozhádali. Fotr než umřel, tak se o nás moc nestaral, rozvedl se s matkou, bylo mi dvanáct let. V té době jsme ho hodně potřebovali a on s námi nebyl. Chyběli nám peníze, tak jsem musel chodit pořád na brigády, neměl jsem skoro žádné prázdniny.*
- Ovlivnily tyto vztahy vaši osobnost, že pozorujete stejné chování u sebe jako u rodičů? *Jo to pozoruju, taky si dám do trumpety. Mamka dělala hospodskou, tak k tomu bylo blízko. Sama skončila na protialkoholickém léčení. Ted' si s mamčou dám taky, ale vím, kdy mám dost. Na léčení jsem nikdy nebyl, mám to pod kontrolou. Kde jste měl oporu? Nejvíce u mamky, ta mně hodně pomohla, ještě ted' za mě platí exekuce. Táta na mě kašlal, znovu se oženil a vlastní děcka mě znají jenom, když potřebují peníze.*
- Byla pro vás důležitá škola, vzdělání? *Jsem vyučený zedník – obkladač s tím se dá sehnat práce vřadycky. Dnes, když není výuční list, je to špatný, seš o vrstvu níž. Jaké tam byly vztahy? Nebyl jsem nijak výrazný, zlatá střední cesta. Já měl hlavně problémy s babama, od vojny jsem vystřídal hodně ženských. Jsem třikrát rozvedený a mám devět dětí. Nejstaršímu je už 25 let a nejmladší má čtyři roky. Ted' jsou ty vztahy špatný kvůli tomu, že nemám peníze na splácení alimentů.*
- Jak jste se dostal na ulici? *Podnikal jsem a zadlužil se. Pak jsem šel do výkonu trestu a odtud na ulici. Všechno majetek padl na exekučky. Z toho majetku jsem zaplatil tři miliony a ještě devět milionů mám platit.*
- Jak Vás změnil odchod na ubytovnu? *Tak hodně jsem zhubl, taky mě chytly nervy. Když spíš venku pod mostem začneš uvažovat víc nad sebou. Nejhorší je, jak začneš na všechno kašlat, to tam spadneš a je těžký se vyhrabat. Hlavně musíš chtít ty sám něco změnit. Ten chlast tě jen otupí, ale nic nevyřeší. Taky pomáhá, když si někoho najdeš. Jak si ve dvou nebo máš děcka, tak se víc snažíš. Je důležitý vědět, že o tebe někdo stojí, někdo se na tebe těší. Nejhorší je zůstat úplně sám a nemět pro koho žít.*

Život na ubytovně

DVO: Pokud OBP bydlí na ubytovnách, směřuje jejich pobyt ke zlepšení životní situace?

Otázky k rozhovoru:

- Jak dlouho bydlíte na ubytovně? *Celkem jsem už třináct let bezdomovec. Dva roky jsem byl ve výkonu trestu, potom dva roky na Armádě spásy a zbytek na ubytovnách. Myslím, že nejdůležitější je mít střechu nad hlavou, něco na jídlo a nějakou práci. Bez toho je to špatný. Člověk i při té práci přijde na jiné myšlenky.*
- Co děláte během dne? *Spravuju, uklízím, udržuju, všechno, s čím se dá pomoc kolem ubytovny. Jaké máte vztahy s majitelem? Jo dobrý, tak než aby platil firmy, tak co můžeme, uděláme sami. Z těch staveb znám vodařinu, elektrikářinu, tady je furt něco rozbitýho. Nejhorší je, když tě nechají samotného, dělej si, co chceš, pak to směřuje jen k chlastání. Je dobrý mít nějakou zálibu, fakt je tady hodně volnýho času. Já si teď lepím modely, musíš si najít nějakou aktivitu. Prostě přijít na jiný myšlenky.*
- Dá se říci, že se Váš život změnil, od té doby co jste přišel na ubytovnu po současnost? *Na první ubytovně jsem byl v Klatovech, tam byla u toho i práce, to bylo dobrý, nevýhoda byla to, že nás bydlelo i třicet na pokoji. Teď je to nádhera, mám soukromí, můžu si uvařit, vyžehlit, přijít a odejít kdy chci. Jak jsem střídal ubytovny, zjistíš, co opravdu potřebuješ a co je nutné. Začal jsem žít skromněji. O čem se bavíte s ostatními? O zdraví, o koníčkách, o filmech, o vaření, kdo má na co chuť. Hodně chlapů je uzavřených a člověk se musí naučit s nimi komunikovat. Bavíte se o práci nebo brigádách? Sem na ubytovnu jezdí hodně lidí shánět někoho na brigády. Většinou je to načerno, je to pomalu každý druhý den. Je to sice o držku, ale zase je průser, že ti nedovolí si přivydělat jen do 4000 Kč. Pokud si vydělám víc, seberou mi socku. Moc to nemotivuje si přivydělat, já mám takový dluhy, že za mě platí 600 Kč i mamka.*
- Naučil jste se něčemu novému na ubytovně? *Vycházet s lidma. Nedělat co nechceš, aby ti dělal druhej. Umět se chovat, nekrást. Zažil jsem ubytovny, kde se kradlo z ledniček, to je špatný. Záleží na typu ubytovny, jak je tam hodně fetáků a alkoholiků, je to špatný. Tady má každý svoje soukromí, bydlíme po dvou, máme spíše kamarádský vztahy, ale taky musím zamykat. Všude se najde nějaký blbec, co chce něco ukrást. Jak nastavuje majitel pravidla? Pokud někdo*

pořád chlastá, tak letí ven. Musí být nějaký pořádek, tady bydlí i lidi, co chodí do práce a chtějí se vyspat. Je to tak, že ve 20:00 je večerní klid a ve 22:00 je noční klid. Všechno je napsané v domovním řádu a ten je uvedený v ubytovací smlouvě.

Bariéry a předpoklady pro změnu životního stylu.

DVO: Kdo nebo co těmto lidem pomáhá ve změně životního stylu? Jaké jsou bariéry resocializace? Kam až mohou reálně v procesu resocializace zajít, na co mají šanci?

Otázky k rozhovoru:

- *Co Vám brání, aby se vaše situace zlepšila? Asi peníze, s tím dluhem co mám, nemám šanci nic změnit, to budou platit ještě děcka. Já bych musel vydělávat tak 18 000 měsíčně při nástupu do práce a to ti tady nikdo nedá. Mně se ani nevyplatí normálně dělat. Pokud vydělám 10 000 Kč a zaplatím 5 000 Kč na nájem, zbytek dám na úhradu dluhů, tak jsem na tom hůř než teď. To je lepší něco dělat načerno. Proč se Vám to ještě nepovedlo změnit? Co nebo kdy jste pro to něco naposledy udělal? Tady na Moravě práce není, zkusím na jaře vypadnout do Čech, ale zase načerno. Teď nosím na soud 200 Kč na splátky za alimenty. Tak na mě nemůžou, projevují snahu to splácet, víc dát nemůžu.*
- *Co by Vám pomohlo k životu před nástupem na ubytovnu? Jedině výhra, u mě je to jen o penězích. Jsem rád, že mám na jídlo a doplatky na bydlení.*
- *Jak jste spokojený se sebou samým? Snažím se, aby hlavně byli spokojení ti druzí se mnou. Dostal jsem se do toho sám a taky se z toho musím sám vyhrabat. Máte nějaké plány do budoucna? Odstěhovat se za prací do Čech. Takový čekání na pošťačku, to není na mě. Do jara musím něco ušetřit, nemůžu tam jet s třema tisícmi. Bratranec v Klatově mi pomůže, jezdí dělat do Mnichova.*

Respondent E

Od dětství po odchod na ulici-ubytovnu.

DVO: Jaký vliv má výchova a vzdělání na proces resocializace v souvislosti s ubytováním na komerční ubytovně?

Otázky k rozhovoru:

- *Jaké byly vztahy s rodiči, sourozenci? Kdysi byly normální, ale po vojně se začaly zhoršovat. Hlavně s otcem jsem se hádal, nakonec mě vyhodil.*
- *Ovlivnily tyto vztahy vaši osobnost, že pozorujete stejné chování u sebe jako u rodičů? Ne, se mnou to nemá nic společného. Rodiče nebyli problémoví, teď*

vidím, že měli trochu pravdu. Po výplatě jsem většinu peněz prochlatal s kámošema. Třeba dva dny jsem nebyl doma, a když jsem přišel, fotr řval, kde mám všechny prachy a kdo mě bude živit? Kde jste měl oporu? Tak když jsem odešel, vzala si mě babička z matčiny strany, tátovi na truc. Dlouho jsem tam taky nemohl bydlet, naši se kvůli tomu pořád hádali.

- *Byla pro vás důležitá škola, vzdělání? Já jsem byl rád, že jsem nějakou školu dodělal. Důležitá pro mě škola nebyla. Jsem obráběč kovů, když jsem se vrátil v r. 1991 z vojny, všude propouštěli, tak nemám žádnou praxi v oboru. Několikrát jsem se ptal a všude chtějí aspoň pět let praxe a to nemám. Jaké tam byly vztahy? Já jsem srandista, vztahy jsem měl ve škole dobré.*
- *Jak jste se dostal na ulici? Jak jsem říkal, fotr mě vyhodil z domu, protože jsem jim nepřispíval na domácnost. Potom jsem šel na podnikovou ubytovnu, tam se platilo 500 Kč měsíčně. To bylo levný, ale fabrika to nechtěla doplácet, tak to zvedli na 3 500 Kč. Na to jsem neměl, tak jsem se vrátil k rodičům, ale moc to nešlo. Jak mě táta vyhodil, pomáhala mi babička, ale nemohl jsem tam bydlet pořád, kdo měl poslouchat rodiče, jak se kvůli mně hádají. Odtud jsem šel bydlet na Armádu spásy a potom na tuto ubytovnu.*
- *Jak Vás změnil odchod na ubytovnu? Nijak zásadně mě nezměnil, začal jsem být samostatný. Žiju sám, nemám o nic starost, o děcka, o ženskou. Jsem spíš samotář a vyhovuje mi to tak. Když chci zůstat v hospodě a nejdu domů, tak nikoho neposlouchám, kde jsem zase byl.*

Život na ubytovně

DVO: Pokud OBP bydlí na ubytovnách, směřuje jejich pobyt ke zlepšení životní situace?

Otázky k rozhovoru:

- *Jak dlouho bydlíte na ubytovně? Asi šest let*
- *Co děláte během dne? Když nejsem v práci (respondent pracuje jako dobrovolník na Armádě spásy), tak stahuju něco na počítači nebo vypaluju cédečka, opravuji elektroniku, to mě baví. Vždycky se něco najde, když člověk chce.*
- *Dá se říci, že se Váš život změnil, od té doby co jste přišel na ubytovnu po současnost? Jo, dá se říct, že jsem se naučil nějak zabavit tu hlavu, musím pořád něco dělat. Nebaví mě jen tady zevlovat. Když jsem odešel z Armády (Armáda spásy) byl jsem zvyklý na nějaký režim, teď je všechno na mě, jak to zvládnou.*

Tam jsem nemohl úplně všechno, bylo to docela nalajnovaný. Tady vím, že musím zaplatit nájem (na této ubytovně se doplácí 700 Kč) a jestli zbytek peněz prochladám, můžu si za to sám. Asi mě to tady posunulo k samostatnosti. V tom jsem měl dříve problémy, nedokázal jsem si peníze rozdělit. O čem se bavíte s ostatními? Já jsem hodně zalezlej, jsem víc samotář. Maximálně za mnou někdo přijde, že chce něco opravit.

- *Naučil jste se něčemu novému na ulici nebo ubytovně? Asi hospodařit s prachama, pokud nedoplatím nájem, tak mě vyhodí. A co alkohol? Tak dám si dvě, tři piva, ale vím, že mám jít do práce, tak to nepřeháním. Já jsem to nikdy nepotřeboval k životu. Když mi bylo těch 25 let, tak jsem spíš pil s kámošema, než že bych to potřeboval.*

Bariéry a předpoklady pro změnu životního stylu.

DVO: Kdo nebo co těmto lidem pomáhá ve změně životního stylu? Jaké jsou bariéry resocializace? Kam až mohou reálně v procesu resocializace zajít, na co mají šanci?

Otázky k rozhovoru:

- *Co Vám brání, aby se vaše situace zlepšila? Finance, kdybych si sehnal práci, mohl bych mít jiný ubytování. Chodíte se ptát na práci? Ne nechodím, jen když mám jít na pracák, tak mi tam řeknou, jestli pro mě něco mají. Proč se Vám to ještě nepovedlo změnit? Tak asi na to trochu kašlu, dělám na Armádě spásy, a to mi tak vyhovuje. Co nebo kdy jste pro to něco naposledy udělal? Co asi, šel jsem na pracák, co mám víc dělat.*
- *Co by Vám pomohlo k životu před nástupem na ubytovnu? Asi abych měl práci, kde bych vydělat minimálně těch 10 000 Kč. Za 8 000 se nevyplatí dělat. A proč? To, když spočítám, co budu platit za bydlení a co mi zbyde, tak jsem na tom stejně jako teď.*
- *Jak jste spokojený se sebou samým? Jo, jsem spokojený, mně to tak stačí. Bydlet mám kde, na jídlo mám taky a víc nepotřebuju. Máte nějaké plány do budoucna? Já nějak neplánuji, kdyby byla práce a peníze, tak se dá plánovat, ale s tím co беру, to nemá cenu. Někdy plánuji vyrazit s kámošema, co jsem znal dřív na pivo, ale jinak žádné plány nemám.*

Respondent F

Od dětství po odchod na ulici-ubytovnu.

DVO: Jaký vliv má výchova a vzdělání na proces resocializace v souvislosti s ubytováním na komerční ubytovně?

Otázky k rozhovoru:

- Jaké byly vztahy s rodiči, sourozenci? *Špatný, hlavně s otcem, spolu jsme měli spory od malička. Co ho k tomu vedlo? Nevím, pořád jsme se hádali a to se táhlo dál a dál. Odešel jsem od nich, začal jsem trochu pít a hrát automaty. Nakonec jsem nadělal velké dluhy. Stejně to tam neklapalo, takhle se mám líp.*
- Ovlivnily tyto vztahy vaši osobnost, že pozorujete stejné chování u sebe jako u rodičů? *Asi jo, otec byl takový morous a já jsem taky víc samotář. Myslím si, že mě to poznamenalo i v navazování kontaktů s ženskouma. Byl jste ženatý? Ne, ani nechci, jednak kvůli dluhům a nevím, jak to bude dál. Kde jste měl oporu? Ségra mi jednu dobu hodně pomáhala, ale potom měla vlastní rodinu, tak to nešlo.*
- Byla pro vás důležitá škola, vzdělání? *Ve škole jsem se naučil chlastat, hulit. Škola je k ničemu, pokud je člověk šikovnej, tak si ty peníze vydělá. Jaké tam byly vztahy? Na intru jsem měl kámoše, bylo to v pohodě, nebyl jsem problémový. Čím jste vyučený? Elektromechanik, dělal jsem to jen jeden rok, nebavilo mě to. Nevím, proč mě tam rodiče nutili jít.*
- Jak jste se dostal na ulici? *Skrz ty dluhy. Jak to bylo celé? Bydlel jsem u rodičů, potom jsem žil s přítelkyní, měli jsme vlastní byt, oba jsme dělali. Začal jsem trochu chlastat a sázet, peníze ubývaly, nakonec jsme se rozešli. Potom to šlo z kopce, asi tomu pomohl ten rozchod, že jsem skončil venku. Člověk ztratí zájem o život, viděl jsem ty dluhy, co mám a přemýšlel jsem o sebevraždě. Nakonec jsem byl ve cvokhauzu (psychiatrická léčebna) pro gamblerství, když jsem se vrátil, bydlel jsem chvíli u sestry. Od ní jsem odešel na Armádu spásy a potom na ubytovnu*
- Jak Vás změnil odchod na ubytovnu? *Když jsem všechno ztratil, bylo to těžký, člověk si uvědomí, že skončil sám a je na ulici. V té době jsem si uvědomil, že musím začít něco dělat, jinak to špatně dopadne, byl jsem na tom psychicky špatně. Asi bylo dobře, že jsem skončil v tom Štenberku, taky mně hodně pomohla ségra, že jsem si mohl s někým o tom promluvit. Jak říkám nejdřív je to ohromnej propad, ale postupně se dostávám nahoru. Byl jsem chvíli na*

Armádě spásy, tam jsme ty dluhy zkoušely řešit. Chtěl jsem požádat o osobní bankrot, ale musím nejdřív dělat na smlouvu.

Život na ubytovně

DVO: Pokud OBP bydlí na ubytovnách, směřuje jejich pobyt ke zlepšení životní situace?

Otázky k rozhovoru:

- Jak dlouho bydlíte na ubytovně? *Dva roky.*
- Co děláte během dne? *Když nejsem v práci, jezdím občas na kole, teď ho mám zase zastavený, abych měl peníze. Když dělám, přijdu z práce v lese unavený, tak si lehnu nebo si něco čtu. Domů přijíždím kolem 17:00, tak to večer rychle uteče.*
- Dá se říci, že se Váš život změnil, od té doby co jste přišel na ubytovnu po současnost? *Ne, jsem tady dva roky a nic se u mě nezměnilo. Z chlastu a automatů jsem vyléčený a nemám potřebu do toho spadnout znovu. Pokud se tady chlastá, tak se jich straním. Jsou tady nějaká pravidla, co se týká požívání alkoholu? *Na kuchyňce je to zakázaný, pokud si někdo něco dá, na pokoji může, ale nesmí dělat bordel. To by hned někdo nahlásil majiteli a on by ho vyhodil. Ti co chodí do práce, se chtějí vyspat. O čem se bavíte s ostatními? *Tak různě, o sportu, o slevách, o práci. Chlapi se baví o práci, mě to moc nezajímá, já práci mám.***
- Naučil jste se něčemu novému na ulici nebo ubytovně? *Ne, ani nechci. Vím, že si tady dají někteří denně víno, ale není tady bordel, jsou v klidu. Hlavně je každý na svém pokoji a neotravuje ostatní.*

Bariéry a předpoklady pro změnu životního stylu.

DVO: Kdo nebo co těmto lidem pomáhá ve změně životního stylu? Jaké jsou bariéry resocializace? Kam až mohou reálně v procesu resocializace zajít, na co mají šanci?

Otázky k rozhovoru:

- Co Vám brání, aby se vaše situace zlepšila. *Splacení dluhů.* Jak máte velké dluhy, je to motivace najít si práci? *Nevím přesně, možná víc než půl milionu. Já hlavně ty dluhy nesplácím, i když teď dělám. Nevím co se děje, nikdo po mně zatím nejede, asi je klid před bouří. Jednou mě navštívili vymahači ještě na Armádě spásy a já jsem jim navrhl, že můžu splácet 200 Kč měsíčně a on mi odpověděl, že mi narůstají každý měsíc úroky 1000 Kč. Sám mi říkal, vy už raději nikdy nedělejte a zůstaňte na pracáku. To je vyhlídka v 35 letech co? Člověk se nemá šanci z toho vyhrabat, pro*

mě je jediná šance práce načerno. Je to šílený žít z třech tisíc, když se tady doplácí ještě 700 Kč na ubytování. To pak člověku zůstane jen na jídlo. Co se dá dělat, jak jsem si to udělal, takové to mám. Proč se Vám to ještě nepovedlo změnit? Co nebo kdy jste pro to něco naposledy udělal? To je před těma dvěma roky, když mi sociální na Armádě spásy dávala informace o osobním bankrotu.

- *Co by Vám pomohlo k životu před nástupem na ubytovnu? Splacení těch dluhů. Možná, kdyby mi někdo poradil, nebo někoho jsem znal, komu se to povedlo zaplatit, tak by mi to pomohlo. Jednou jsem v televizi viděl nějaký dokument, kde pomáhají lidem, co mají velké dluhy, větší než já a šlo to, dokázali to. Jak jste spokojený se sebou samým? Rozhodně ne, docela jsem si zkazil život. Máte nějaké plány do budoucna? Chtěl bych nějakou práci, v lese se dají vydělat peníze, ale zase nevím, co bude s těma dluhama, jestli se to vyplatí vůbec dělat?. Taky můžu makat jak blbec a všechno mi zabaví exekutoři.*